

nové mesto



**Príbeh
vietnamského
mučeníka**



2%

V uplynulom roku sme z finančných príspevkov, ktoré boli poukázané na účet nášho občianskeho združenia, mohli podporiť:

- Spolufinancovanie komunitných a podnikateľských priestorov prostredníctvom nájmu v budove na Tajovského ulici v Košiciach, ktorý spravuje družstvo Francis and Friends (ktoré sa zrodilo vďaka myšlienkam Ekonomiky Spoločenstva)
- Preklad metodiky pre Kurz pre manželov v ťažkostiach
- Pobyt a cestovné náklady pre mladých vo Viedni pod názvom „Voice in Action“ a v Poľsku pod názvom „5 days walks with God“
- Kyticu do kaplnky na nunciatúre v Bratislave počas návštevy sv. Otca Františka v septembri
- Správu a údržbu Domu Fokoláre na Cablkovej ulici v Bratislave
- Letné tábory a stretnutia gen 3 a gen 4

Na začiatku roka prichádza opäť čas, keď sa môžeme rozhodnúť, akým spôsobom zúčtujeme percentá z dane z našich príjmov za uplynulý rok 2021.

Dovoľujeme si vás osloviť opäť po roku o podpore našich aktivít.

Vaše 2 % (3%) z daní pre Občianske združenie Nové ľudstvo pomôžu podporiť podujatia, ktoré organizujeme v spolupráci s Hnutím fokoláre.

Celková získaná suma za predchádzajúci rok bola **10 037,10** eur.

Chceme ju využiť v tomto roku na projekty, na ktoré sa spolu s vami tešíme.

Údaje na poukázanie 2 %

Nové ľudstvo, o. z.

Bleduľová 62

841 08 Bratislava

Forma: občianske združenie

Potrebné tlačivá nájdete na:

www.focolare.sk v odkaze

OZ Nové ľudstvo

a aj na stránke www.nm.sk

v odkaze na 2 % dane.



Ján Heriban

Nebeské medaily

Tieto riadky píšem krátko potom, ako sa našim hokejistom nepodarilo postúpiť do finále olympijského turnaja v Pekingu. V tejto chvíli je už dávno jasné, či sa im podarilo získať bronz, alebo skončili na neslávnom, no aj tak peknom štvrtom mieste. Výsledok nášho statočného tímu sme už strávili a predpokladám, že aj patrične oslávili. To, čo dosiahli, môžeme s istotou považovať za úspech, ktorý pred olympiádou čakal málokto.

Sedem našich zápasov by sme mohli jednoducho zosumarizovať takto: prehry vs. výhry, vzostupy vs. pády, radosť vs. smútok. Prvé striedalo druhé, druhé prvé a tak dookola. Nesmelo chýbať neustále odhodlanie nevzdávať sa a bojovať až do konca. Spätne vidíme, aký to malo zmysel. Hádám okrem iného aj ten, že sa slovenský národ dokázal opäť v niečom spojiť a fandiť našim bez ohľadu na vlastné vierovyznanie, názor na očkovanie alebo pandemické opatrenia.

Medzičasom sme vstúpili do Pôstneho obdobia. Povedali by ste, že táto časť liturgického roka môže mať niečo spoločné s tým, čo naši zažili v Pekingu? Keď som sa nad tým viac zamyslel, zistil som, že aj pôst je o istom zápolení. Zápolení spojenom s výhrami a prehrami. Tými osobnými. Tešíme sa, keď sa nám podarí niečo, na čo sme patrične hrdí, a čo nás urobilo lepším človekom. A naopak, sme smutní, keď nevieme plniť predsavzatia, nestíhame sa modliť alebo ani si poriadne uvedomiť, o čom pôst je a k čomu nás pozýva. Niečo podobné mohli prežívať aj hokejisti v súvislosti so svojimi výkonmi na turnaji. Napriek intenzívnej snahe sa nedostavil taký výsledok, aký chceli dosiahnuť, keď sa už dostali tak ďaleko.

Čiastkové neúspechy v podobe niektorých prehíer na olympiáde však neznamenal úplnú blamáž. V konečnom dôsledku sa ukázalo, že aj napriek zlému vstupu do turnaja sme napokon boli v hre o najcennejšie kovy. Podobne je to aj s nami a Pôstnym obdobím: opakované pády nie sú dôvodom hodiť všetky naše snahy polepšiť sa cez palubu. Práve naopak. Mali by nás zdravo „vyhecovať“ a donútiť nás k ešte väčšej bojovnosti za premenu nášho srdca a priblíženie sa k Bohu a blíznym.

Najcennejšie víťazstvo, to celkové, z turnaja na olympiáde nebolo. No udiali sa mnohé osobné víťazstvá „našich chlapcov“, ktorí vydržali až do konca napriek pádom a počiatočnému neúspechu. Podobne aj Kristus zažil svoje „neúspechy“. Vieme, ako ho mnohí neprijali, okúsil pocity úzkosti a dokonca aj doslovné pády – na krížovej ceste hneď tri. No vždy vstal a šiel ďalej s jediným cieľom – priniesť ľudstvu definitívne víťazstvo a ukázať k nemu cestu.

Konečné víťazstvo v podobe večného života nám „nevybaví“ žiadny iný človek na tejto zemi. Ani športovec. Je len v našich rukách. Športovci nám však môžu ísť príkladom minimálne v jednej čnosti – nevzdávajú sa a bojujú až do konca.

Na nebeskú bránu nemusíme zaklopať so zlatou medailou na krku. Boh nás prijme aj bez nej. Na medaily bude dosť času neskôr. O tom, či si ich naozaj za-slúžime, rozhodne konečný výsledok nášho najdôležitejšieho zápasu – toho životného. Skóre určujú naše skutky a schopnosť milovať.

nové mesto

www.nm.sk

Vydavateľ Vydavateľstvo Nové mesto, s.r.o., Cablkova 10,
821 04 Bratislava, IČO 31 377 424

Šéfredaktor Ján Heriban **Vedúca vydania časopisu** Mária Valigová

Redakčná rada Martina Baumann, Michal Lukáč, Veronika Rendeková, Cyril Dunaj **Technická redaktorka** Ľubica Hrmová

Jazyková redaktorka Mária Majerníková, Helena Sutorisová

Preklady a redakčná spolupráca Štefan Kmeť, Jozefína Brezovská, Katarína Jančíšinová

Grafická úprava a sadzba Zuzana a Jozef Turlíkovci

Foto na obálke archív M. Dudovej

marec – apríl 2022. Dvojmesačník, 31. ročník

Objednávky na časopis posielajte na adresu

Nové mesto Redakcia, Tajovského 737/1, 040 01 Košice

E-mail casopis@nm.sk **Telefón** +421 911 445 626

Číslo účtu SK 35 1100 0000 0029 4906 1968

Od 1/2019 je možné podporu realizovať cez darovaciu bránu
www.nm.sk/podpora.

Reg. číslo EV 4634/12, ISSN 1339-0708. S cirkevným schválením
Arcibiskupského úradu v Trnave dňa 4. apríla 2001, č. 1143/2001

Dátum vydania 22. február 2022

Tlač VMV Prešov

Prihlasovanie na Národné stretnutie mládeže už beží



Národné stretnutie mládeže T22 sa uskutoční v Trenčíne od 28. do 31. júla 2022. Očakáva sa približne 3000 mladých ľudí z celého Slovenska. Memorandum o spolupráci podpísali v tejto súvislosti primátor mesta Trenčín Richard Rybníček a predseda Rady pre mládež a univerzity KBS, žilinský biskup Tomáš Galis. Organizačná i duchovná príprava na T22 sa začala už v septembri 2021 počas návštevy pápeža Františka na Slovensku.

Prihlasovanie na Národné stretnutie mládeže T22 v Trenčíne sa začalo symbolicky 22. februára 2022. Formulár je na stránke narodnestretnutiemladeze.sk v časti Prihlasovanie. Registrovať sa môžu účastníci, dobrovoľníci, zdravotne ťažko

postihnutí i ich sprievod a tiež skupiny. Rada pre mládež a univerzity Konferencie biskupov Slovenska a Kanet, n. o., ktorí prihlasovanie zabezpečujú, účastníkom ponúkajú program s ubytovaním a stravou. Prvých 222 prihlásených môže tento balíček získať za cenu 22 eur. V ďalších predajných vlnách bude suma narastať. K dispozícii budú aj vstupy na vybrané časti programu. Lacnejšie vstupy budú mať zdravotne znevýhodnení.

Dobrovoľníci zaplatia za prípravný týždeň pred akciou a podujatie 22 eur. Neplnoletí účastníci budú musieť mať súhlas rodičov. Prihlásenie bude platné po uhradení a prijatí registračného poplatku. Ten je potrebné uhradiť do 10 dní od vyplnenia formulára. Rada pre mládež a univerzity KBS, ktorá stojí za prípravou T22 v Trenčíne, bude počas letného podujatia potrebovať pomoc desiatok dobrovoľníkov. Musia mať minimálne 17 rokov. Ak majú menej ako 18 rokov, vedúcemu skupiny musia priniesť splnomocnenie od rodičov. Ďalšou podmienkou je odporúčanie od kňaza, preukázanie dobrovoľníckej skúsenosti, flexibilita a ochota pomôcť kdekoľvek. Animátori musia po-

stať naskenovaný dekrét z animátorskej školy.

Záujemcovia o dobrovoľnícku službu sa môžu hlásiť len vopred online do 1. júna 2022. Na mieste sa už nebude dať prihlásiť.

Organizátori zabezpečia dobrovoľníkom základnú stravu, ubytovanie a program počas prípravného týždňa. Je možné zapísať sa do rôznych dobrovoľníckych skupín – registrácia, sprievodné aktivity, ubytovanie, strava, médiá, stavba, upratovací tím, info či hostia.

Tím T22 odštartoval v deň začiatku prihlasovania aj verejnú zbierku na podporu tohto podujatia. Zbierka potrvá do 31. augusta 2022.

Národné stretnutie mládeže sa v podobných rozmeroch koná po štvrtýkrát. Inšpiráciou pre celonárodné stretnutia sú Svetové dni mládeže (SDM), ktoré sa po prvýkrát konali v roku 1986 v Ríme na podnet svätého Jána Pavla II. Najbližšie SDM budú v roku 2023 v Lisabone. Mladí zo Slovenska sa na toto podujatie začnú oficiálne pripravovať v Trenčíne.

*Zdroj: Komunikačný tím T22/
narodnestretnutiemladeze.sk*

Gen Verde – projekt „Start Now“ v Prešove

Start Now (Začni teraz) je projekt zážitkového učenia Gen Verde zameraný na výchovu k mieru a dialógu prostredníctvom umenia. Podporuje kultúrnu otvorenosť, rozmanitosť a rešpekt voči každému. Prostredníctvom workshopov a skúšok môžu účastníci od 1. do 6. augusta 2022 v metropole Šariša objaviť a rozvíjať svoje osobné talenty, preko-

nať pocity neistoty a odvahy byť sami sebou. Projekt je určený mladým ľuďom vo veku od 14 do 25 rokov, ktorí sú nadšení pre hudbu. Počet účastníkov workshopov je obmedzený na 160.

Obdobie pandémie viedlo najmä u tínedžerov k veľkému deficitu sociálnych kontaktov, a tým k osamelosti, dezorientácii, demotivácii

a dokonca aj k depresii. V osobných rozhovoroch sa mnohí vyjadrili, že je pre nich ťažké robiť veľa vecí len z domu, bez sociálneho kontaktu s rovesníkmi. Mnohí sa vyjadrili, že sa potrebujú stretávať, budovať a upevňovať vzťahy s kamarátmi. Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu, keď niektorí stratili aj blízkych z rodiny, si kladú otázku, čo má v živote skutočnú hodnotu,

čo je dôležité a pre čo sa vlastne oplatí žiť. Mnohí prežívajú krízu.

Tanec, spev, bicie nástroje a divadlo sú pre mnohých mladých príležitosťou, ako prejsť svoj talent a zároveň získať pozitívne skúsenosti v spoločenstve so svojimi rovesníkmi. Projekt „Začni teraz“ prináša mládeži nový impulz, aby objavili, čo je v nich ukryté a prácou v skupine (napríklad v rôznych umeleckých dielnach) budovali nové vzťahy so svojimi rovesníkmi.

Na záverečnom koncerte by mal spoločne vytvorený umelecký príspevok projektu poskytnúť mladým príležitosť prekonať samých seba. Zároveň môžu získať nový spoločný zážitok na pódiu, ktorý posilňuje sebavedomie a pocit, že môžu niečo zmeniť, a že tento ich prínos je pre svet potrebný.

Okrem workshopov s Gen Verde budú v popoludňajších hodinách aj voľnočasové programy a rôzne aktivity: výlety, návšteva domova seniorov alebo návšteva zdravotne znevýhodnených ľudí. Tiež bude možnosť zapojiť sa do aktivít v ekologickej oblasti (zber odpadkov, výsadba stromov...) Tieto konkrétne aktivity zamerané na mesto Prešov budú príležitosťou, aby sa po dlhom čase, keď sa veľa vecí dialo online, mladí ľudia vrátili do kontaktu so skutočným životom a skutočnými ľuďmi, no zároveň urobili aj niečo užitočné pre druhých. V rámci workshopov bude tiež príležitosť lepšie spoznať rómsku kultúru.

Dalšie aktivity počas večerov

Večer kultúr: protagonistky skupiny Gen Verde pochádzajú z rôznych krajín. Jeden večer bude venovaný vzájomnému spoznávaniu kultúr (tanec, spev, kvíz, kulinárstvo...).

Menšie diskusné skupiny vychádzajúce z vlastných talentov o otázkach: Aké sú moje silné stránky a talenty?



Foto: Z. J. Gereg

Hudobná skupina Gen Verde

Prednášky na témy prítlačlivé pre mládež, na ktorých sa ešte spolu s nimi pracuje.

Okrúhly stôl s Gen Verde na tému povolania. Členovia medzinárodnej skupiny Gen Verde vedú zasvätený komunitný život.

Svätá omša, adorácia a spoveď.

Cieľom týchto ponúk je poskytnúť odpoveď na hlbšie otázky, ktoré v sebe nosia mnohí mladí. Zároveň im otvoriť priestor na rozhovor s Bohom, a tiež vytvoriť príležitosť na zamyslenie sa nad otáz-

kou: aký je Boží plán s každým z nich.

Na prípravách sa intenzívne pracuje. Ďalšie informácie prinesieme v nasledujúcom čísle.

Hudobnú skupinu Gen Verde tvorí 20 umelcov zo 14 krajín. Žijú v citadele Hnutia fokoláre v mestečku Loppiano neďaleko Florencie.

Ján Heriban

**Deti, ktorým rodičia čítajú,
prídu do školy šikovnejšie,
hovorí známy propagátor
detského čítania**



Tibor Hujdič chodí roky po školách a číta deťom, aby ich nadchol pre knihy. Popritom učí pedagógov, ako sa propagátormi detského čítania môžu stať aj oni.

V rozhovore vysvetľuje, či sa dá ľahko spoznať dobrá detská kniha, čo môže pre čítanie detí urobiť škola a pomenoval aj konkrétne benefity kníh, ktorý iné médium v sebe nemá.

Čo by mala mať dobrá detská kniha?

Premýšľam, či vôbec kategória „detská kniha“ existuje. Dieťa do šesť rokov ešte nevie čítať samo. Bez dospelého si tú knihu neprečíta. A predstavte si, že rodič má čítať knihu, ktorá mu nemá čo povedať, lebo je „iba“ pre dieťa. Začne sa nudiť a čítanie vlastnému dieťaťu ho bude otravovať. Určite by dobrá detská kniha mala naraz tešiť aj rodiča, aj dieťa. Sám pre seba takým knihám hovorím „čítanie pre všetkých“, nielen pre dieťa.

Niekedy sa pod pojmom „dobrá detská kniha“ myslí špičková, literárne a ilustračne brilantná tvorba, ktorej sa však často stáva, že je pre deti absolútne neprístupná.

Ako môžeme rozlíšiť kvalitnú komerčnú detskú knihu od nekvalitnej?

Iba u menšej časti kníh sa dá pozrieť na obálku a s 99 % istotou vedieť, že je to nekvalitná komercia. Pri väčšine nekvalitnej komercie sa už nedá jedným pohľadom zistiť, že nestojí za veľa. Nezistíte z obálky, že je povrchná, že nemá v sebe ani štipku hravosti a že si o dieťati myslí, že je to hlúpučké

stvorenie, ktorému stačí málo. Kedysi sa hovorilo, že keď sa ambiciózny spisovateľ neuchytil v písaní pre dospelých, začal písať pre deti. Kvalitná komercia má nejaký chytľavý nápad, nekvalitná nemá ani to.

Takže musím si tú knihu otvoriť a prelistovať, aby som zistil, či je kvalitná...

To nezistíte.

Ako teda spoznám kvalitnú detskú knihu?

Kým ju neprečítate, nespoznáte ju.

Keď si rodič povie, že chce dobrú knihu pre svoje dieťa, ako na to má ísť?

Ja, žiaľ, nemám dve jednoduché rady, na základe ktorých si vyberiete dobrú knihu v kníhkupectve. V skutočnosti, či je kniha dobrá, či zlá zistíte, až keď si ju prečítate. Nekvalitná komercia už totiž veľmi šikovne „klame telom“ – obálkou.

Ale existujú už „skratky“, ako sa dostať k dobrej knihe, napríklad Knížnica pre mládež mesta Košice každoročne vydáva katalóg odporúčaných detských kníh Vianočná knižka sa otvára. Nájdete tam napríklad najlepších 10 kníh pre deti vo veku 0-3 roky za posledný rok, podobne v ostatných vekových kategóriách. To sa rodičom oplatí pozrieť a nájsť tam dobré knihy. A je tu už asi päť blogeriek, ktoré píšu o detských knižkách, a majú dobrý vkus. Vojsť do kníhkupectva a vybrať si knihu je najhorší variant.

Je základom dobrej knihy dobrá ústredná téma?

Ak sa na to pozeráme z pohľadu dieťaťa, ktoré ju má čítať, musím rozmýšľať, aká je jeho slovná zásoba, teda koľko bude v knihe slov. Potom sa treba zamyslieť, čo baví jeho, a čo mňa ako rodiča. Ak kúpim knižku, ktorá dieťa baví, ale mňa nie, to je čisté peklo.

Záleží na tom, na čo tú knihu chcem. Môžete kúpiť knihu o dvoch malých kamzíkoch, z ktorých jeden práve nešťastne zomrel. A mama sa s jeho bračekom rozpráva o tom, ako ďalej žiť bez jeho brata, a čo má robiť so smútkom a spomienkami. Ak ju kúpíte v čase, keď dieťa spracováva smrť babičky, tak si čítate o kamzíkovi a popritom sa rozprávate, ako sa vyrovnáť s jej odchodom. Takáto kniha sa nehodí na čítanie hocikedy, ale v správnej chvíli vám môže priniesť také dobro ako žiadna iná.

Občas sa ma pýtajú aj na knihy nášho detstva. Raz mi jeden ocko položil otázku: „A verneovky môžu byť?“ (úsmev) A keď som sa ho spýtal, prečo ich chce dcére čítať, povedal, že jeho verneovky stále bavia. Myslím si, že iný rodič už verneovku dieťaťu „nepredá“, ale on áno, bez váhania, keďže je z verneoviek stále nadšený.

Aké benefity prináša čítanie v detskom veku do dospelosti?

Dieťa, ktoré prichádza do školy zo sociálne nepodnetného prostredia, pozná 3-tisíc slov. Dieťa z bežnej rodiny pozná 6-tisíc slov. A dieťa, ktorému pravidelne čítali v detstve, príde do školy a pozná 12-tisíc slov. Keď počujete toto číslo, tak je jasné, že to dieťa bude mať v škole oproti ostatným obrovský náskok. Je to naozaj tak, že deti, ktoré majú cez uši prečítaných množstvo kníh, prídu do školy šikovnejšie, zrelšie, veľa vecí majú premyslených, vedú oveľa lepšie komunikovať, rozumejú veciam. Kniha urobí niečo, čo nedoká-

Vojst do kníhkupectva a vybrať si knihu je najhorší variant.

Väčší benefit
ako čítať deťom
knihy, je už len
rozprávať sa
s nimi.

že skoro nič iné. Väčší benefit ako čítať deťom knihy, je už len rozprávať sa s nimi.

Ako môže rodič motivovať k čítaniu dieťa, ktoré si nevie vytvoriť ku knihe vzťah?

Sú tu dve fázy. Prvá je, keď sa dieťa učí čítať. Keď rodič v tejto fáze číta svojmu dieťaťu hrubé knihy, dieťa intelektuálne rastie, zažíva úžasné veci s knihou, ktorú si ešte samo nevie prečítať. Preto rodičom hovorím, aby si do konca tretieho ročníka určite spolu čítali, inak bude dieťa intelektuálne podvyživené. Keď mu príchodom do školy povieme: „Odteraz si čítaj sám, aby si si čítanie zdokonalil,“ potrestáme ho dvakrát: jednak tým, že si číta krátke hlúpe texty, ktoré sú pod jeho intelektuálnu úroveň, a potom ho potrestáme tým, že príde o každovečerné polhodinové objatie pri čítaní. Takto dvakrát „potrestáme“ dieťa len preto, že prišlo do školy.

Potom prichádza fáza, keď sa dieťa samo stáva čitateľom. A ak ste sa pýtali, čo vtedy, keď sa nestáva samostatným čitateľom, úplne poctivá odpoveď je: neviem. Sú drobné veci, ktorými sa dá pomôcť, ale je ich málo.

Napríklad ktoré?

Napríklad, že škola bude mať naďalej zaradené čítanie v rámci vyučovania. Tam už rodičia prestávajú hrať rolu. Vo štvrtom ročníku rodičia pre svoje dieťa ako čitateľa nemajú skoro čo urobiť. Už prestávajú byť v tomto dôležití. Dôležití začínajú byť najbližší kamaráti v škole. Ak sú čítatelia oni, bude aj ich dieťa. A kamaráti budú vtedy čítatelia, keď sa v škole bude čítať. S čítaním sa totiž v škole deje to, že prechodom na druhý stupeň zmizne.

Už sa čítajú iba povinné veci z učebníc, ale čítanie pre radosť neexistuje. Čítanie sa skončí vo

štvrtom ročníku a v ôsmom ročníku sa čudujeme, že máme jedného, dvoch čitateľov, a nechápeme prečo.

Učitelia sa pri rozčítaní detí spoliehali na povinné čítanie. To je už však roky zrušené. A tak vymysleli tzv. odporúčané čítanie. To znamená, že deťom dajú zoznam, z ktorého si povinne majú prečítať nejaký počet kníh, samozrejme doma, nie v škole. (úsmev)

Teraz ste sa pousmiali. Predpokladám, že na to máte dôvod...

Áno, pretože je to to isté ako povinné čítanie. Všetky výskumy nám hovoria, že nanútené čítanie znechucuje deti v samostatnom čítaní. Jediný spôsob, ako ich podporiť, je, aby si čítali, čo oni chcú. A nie doma, lebo čítať doma vo voľnom čase je ďalšia úloha za trest. Ale čítať v škole.

V Českej republike majú koncept s názvom *Dielňa čítania*, je na polovici českých škôl. Raz za týždeň si na hodine češtiny 15 minút čítajú z knihy prinesenej z domu. Potom o čítanom diskutujú. Toto rozčítalo mnohé deti v Česku, udržalo ich ako čitateľov. Škola im dáva najavo, že jej záleží na čítaní. Nielen deklaruje, že „čítať sa má“, ale keďže to chce, urobila na čítanie priestor vo vyučovaní.

Má takýto koncept šancu dostať sa aj na naše školy?

Áno, má. Ktorákoľvek škola si to môže zriadiť, lebo má určitý počet hodín, ktoré môže využiť podľa vlastných predstáv. Môže teda zaradiť aj takýto koncept. V najhoršom to môžu urobiť učitelia slovenčiny na svojich hodinách. No nerobí to takmer nikto.

Ako deťom vytvoriť stabilné miesto pre knihy v ich živote v konkurencii mobilov či tabletov, po ktorých často siahajú?

Nemám nič proti notebooku. (úsmev) Musím povedať, že note-



book je môj priateľ, som vďačný za internet, ktorý mi do života priniesol kvalitu. Poviem si, že chcem zistiť, ako je to s čítateľstvom u japonských detí, a dokážem sa dostať k tejto téme, aj keď kostrbato. Toto pred 20 rokmi absolútne nebolo možné.

Zbožňujem možnosť dostať sa k informáciám, ku ktorým by som sa nikdy nebol dostal. To je dobré aj pre deti, nič zlé na tom nevidím. Samozrejme, vnímam ohrozenia detí na internete, a tie treba brať veľmi vážne, ale tá možnosť dostať sa k informáciám kdekoľvek a okamžite, je neuveriteľná.

To kniha nedokáže, napriek tomu má v niečom pridanú hodnotu pre deti oproti technológiám...

Jedným z benefitov kníh je ich pomalosť. Kniha je pomalá. Kým sa v nej prehryziete cez charakter postáv, prečítate 30 strán. Ak čítate 200-stranovú knihu, čítate ju týždeň alebo mesiac, a tak mesiac ži-

jete s tými postavami. Keď pozrú animovaný film, za 15 minút sa to „odbliká“, vy niečo zachytíte, ale ani sa neponoríte do tých postáv a už je to preč, a ide niečo ďalšie. Tam idete po povrchu. Nemáte šancu na hlbšiu emóciu, lebo všetky sú silné, ale plytké. Pri knihe, tým, že je pomalá, sa môže vytvoriť oveľa hlbšia emócia, hlbšie a dlhšie spojenie s hrdinami a ich príbehom. Toto iné médium nedokáže.

Asi 10 rokov chodíte po školách a čítate deťom. Okrem toho dnes hlavne vzdelávate učiteľov. Čo sa ich snažíte naučiť?

Učiteľom ukazujem, čo môžu urobiť, aby sa deti stali čitateľmi. O tom nestačí rozprávať, to je nič. To, čo funguje, je vášnosť. Ste vášnivý čitateľ, pridete do triedy a nadšene deťom oznámite: „Viete, akú knižku som našiel?“ A začnete s nimi viesť dialóg. V tej chvíli vám uveria, že ste čitateľ, že čítanie

je paráda. To môže urobiť len človek, ktorý má pre to vášň. Snažím sa v učiteľoch prebúdzat vašň pre čítanie.

Okrem toho sa im snažím vysvetliť, že ak to myslia s čítaním vážne, musia vytvoriť priestor na čítanie v škole počas vyučovania, nie cez prestávky. Jedna pani učiteľka mi hovorila, že keď to začala robiť, zostala prekvapená, ako sa po desiatich minútach čítania deti upokojili. Celá hodina bola potom oveľa lepšia. Nevykrikovali, neskákali, nenudili sa, mali lepšiu náladu. Za 35 minút ich potom oveľa efektívnejšie naučila to isté, čo by inak robila 45 minút.

Ak budeme v škole robiť niečo, čo sa vezie na vlne detskej zvedavosti, urobíme pre deti veľmi veľa a užijeme si to s nimi. Namiesto utrpenia tam môžu chodiť s nenormálnou radosťou.

Celý rozhovor si môžete prečítať na www.nm.sk.

Aurelio Molè

Filmová predstaviteľka Chiary Lubichovej: Táto žena napísala kus histórie

Rozhovor s herečkou Cristianou Capotondiovou, ktorá si vo filme Fiction zahrala hlavnú úlohu Chiary Lubichovej. Odvysielané 3. januára 2021, Rai 1, možnosť prehrať na Raiplay, réžia Giacomo Campiotti.



Akú metódu ste použili, aby ste sa vžili do osobnosti Chiary Lubichovej?

Nemyslím si, že existuje nejaká špeciálna metóda. Chiara Lubichová je žena, ktorá skutočne existovala, preto som mala veľa záchytných bodov, vypočula som si rozprávanie tých, ktorí s ňou žili, bola som v Rocca di Papa, v dome, v ktorom bývala, prezrela som si jej izbu, z malých detailov som chcela pochopiť, ako uvažovala. Napríklad, keď dostala nejaké oblečenie, hneď ďalší kus zo svojho šatníka darovala, s tým, že mala na zreteli osobu, ktorej bol určený. Mala trvalý, každodenný zmysel pre darovanie, pre ekonomiku, v ktorej všetko obieha, cirkuluje, aplikujú ju v citadelách – mestečkách, ktoré založila. Snažila som sa predstaviť si mladú ženu, ktorá v roku 1943, ako 23-ročná, túži spraviť niečo pre svoje mesto, bola to zmes konkrétnych skutkov, ale aj snov.

Pripravovali ste sa tiež čítaním jej kníh a spisov?

Čítala som niekoľko nádherných listov, ktoré napísala svojej matke, sestre a prvým spoločníckam z toho obdobia. Veľmi sa mi páči jej zmysel pre lásku a dávanie. Vidím ju ako veľmi modernú ženu, ktorá túžila po obnovení pokoja, po spolupráci so všetkými nábo-

ženskými vyznaniami, po dialógu, načúvaní, konfrontácii v mene lásky, po vízii darovania sa v starostlivosti o druhých, toto všetko sa mi na nej páči. Jej spôsob zmysľania o svete a ostatných ľuďoch považujem za nevyhnutný a kľúčový aj v politike, zvlášť v tejto pandemickej situácii, v ktorej sa nachádzame a ktorá sa dotýka nás všetkých, žiadnu krajinu nevynímajúc. Vidím v nej zosobnenie laického otvoreného prejavu toho, ako milovať blížneho ako seba samého. Je to jej krásne poslanstvo, ktoré dodnes nie je plne vypočuté. Je to žena, ktorá ďaleko predbehla dobu, a jej poslanstvo sa musí v širšom kultúrnom zábere hnuť, v revolúcii vzťahov medzi ľuďmi, ešte len prejavíť. Je tu ešte veľa práce pre všetkých, ktorí šíria tieto hodnoty.

Je v tom aj šťastná zhoda okolností. Spomínate si, že v roku 2005 ste sa zúčastnili na Family feste a na námestí Campidoglio ste čítali úryvok od Igina Giordaniho, ktorý je s Chiarou Lubichovou spoluzakladateľom Hnutia fokoláre? Položili ste si otázku, prečo si pre túto úlohu vybrali práve vás? Aké mali kritériá a čo videli vo vás?

Myslím, že potrebovali ženu, ktorá vyžaruje jednoduchosť, so zmyslom pre prosté veci, záležitosti duše a ducha. Nevyberali ma

Je to žena, ktorá ďaleko predbehla dobu.


Herečka Cristiana Capotondiová, predstaviteľka Ch. Lubichovej

podľa náboženského presvedčenia, ale sú tu isté črty Chiarinej duše, ktoré sú aj mojimi, a sú tu aj ďalšie jej veci, ktoré mnou pohnú, znamenajú to, že ich mám vo svojom vnútri. Možno si toto niekto všimol.

Máte nejakú historku z natáčania, niečo, o čo sa chcete s nami podeliť?

Budem spomínať na srdečnosť všetkých, na ľudí z Hnutia fokoláre, ktorí boli s nami, pomáhali nám, starali sa o nás, rozprávali sa s nami a modlili sa za nás.

Prečo sa oplatí vidieť tento film?

Ide o posolstvo, ktoré je veľmi vhodné pre našu dobu, a je o živote jednej ženy, ktorá uskutočnila svoj sen. Hovoríme o ňom, lebo je to sen plný hodnôt, ktoré v dnešnej spoločnosti ešte nie sú realizované. Je o žene, ktorá sa s odhodlaním snažila šíriť svoju víziu sveta a ide tu predovšetkým o snahu pochopiť, ako môže sila, túžba, vízia a odhodlanie viesť ku skvelým výsledkom, pretože táto žena napísala kus histórie a urobila veľa vecí. Prináša mimoriadne významný odkaz pre ženský svet. Bola by som veľmi rada, keby to bolo práve toto posolstvo, ktoré osloví, bez ohľadu na obsah filmu. Najviac by ma mrzelo, keby diváci pokladali jej príbeh za život jednej rehoľníčky. Áno, je pravda, že to bola nábožná žena, a je úžasné, že jej priezračná duša mala takýto vzťah k Bohu, k Ježišovi. Predovšetkým to však bola žena, ktorá milovala druhých, dobrá žena, ktorá konala dobro a snažila sa budovať lepší svet. Verím, že život prežitý týmto spôsobom má veľkú hodnotu. Dúfam, že ľudia si radi pozrú tento film a pochopia jeho príbeh.

Som veľmi rada, že som ju mohla hrať.

Zdroj: Città Nuova


Scéna z filmu. Chiara beží so svojimi žiakmi smerom k úkrytu, aby sa ukryli pred bombardovaním.

Saverio D'Ercole (kreatívny producent), Luca Barbareschi, (Casanova Multimedia), Giacomo Campiotti (režisér), Stefano Ricciotti (kameraman).

Katarína Jančíšiová

Osobný priateľ roky väzneného vietnamského kardinála: Pre Van Thuana bolo väzenie školou stále väčšej slobody



Tento rok uplynie dvadsať rokov od smrti vietnamského kardinála Van Thuana. Vo vydavateľstve Nové mesto vychádza román o väznení tohto svedka viery.

Štátna moc vo Vietname ho v osemdesiatych rokoch minulého storočia krutým spôsobom bez riadneho súdneho procesu zavrela na trinásť rokov do väzenia, pričom deväť z nich strávil na samotke. „Napriek tomu sa však nikdy neprezentoval ako obeť režimu, ale ako ten, kto v extrémnych situáciách objavil silu nádej pochádzajúcej zo žitého evanjelia,“ povedal v rozhovore pre nm.sk Hubertus Blaumeiser, nemecký kňaz fokolarín, ktorý žije v Ríme. Pri prevoze do prevýchovného tábora sa Van Thuan ocitol na palube lode spolu s tisíckou väzňov vo veľmi tesnom priestore, reťaz ho spúťavala s mužom iného náboženstva. Práve vtedy, keď sa zdalo, že každý pastoračný sen sa rozplýva, dospel k novému poznaniu. „Toto je moja katedrála,“ povedal Van Thuan a v jeho živote nastal zlom.

S kardinálom ste sa poznali osobne. Ako si naňho spomínate?

Ešte aj dnes ho vidím pred sebou oblečeného mimoriadne jednoducho, takmer chudobne, ale dôstojne. A také bolo aj jeho bývanie. Vybral si nepohodlný byt, ktorý iní predstavitelia Rímskej kúrie nechceli. Tento jeho evanjeliový štýl života urobil na človeka dojem.

Pamätám si ho ako brata všetkých. Rovnako sa správal k osobnostiam Vatikánu, ako aj k vrátnikovi či upratovačke. Mal veľmi silný zmysel

pre službu. Bol to človek, pri ktorom sa každý cítil uvoľnene. Zároveň však bol veľmi hlboký, vyznávač viery a skutočný duchovný učiteľ.

Akú prácu ste vykonávali po boku kardinála Van Thuana?

S arcibiskupom Van Thuanom som sa stretol v roku 1994, krátko po jeho vymenovaní za podpredsedu Pápežskej rady pre spravodlivosť a pokoj. Bol jedným z biskupov, ktorí prichádzali na stretnutia biskupov, priateľov Hnutia fokoláre. Spolupracoval som pri týchto stretnutiach. Ešte lepšie som ho mohol spoznať, keď v roku 2000 viedol duchovné cvičenia pre Rímsku kúriu. V priebehu niekoľkých týždňov musel pripraviť dvadsaťdva rozjímaní a potreboval niekoho, kto by mu robil sekretára. Požiadali ma, aby som mu pomáhal. Bola to príležitosť prežiť s ním celé dni. Náš vzťah pretrval až do dňa jeho smrti.

Pápež Ján Pavol II. ho v roku 1998 vymenoval za predsedu Pápežskej rady pre spravodlivosť a pokoj. Ako sa mu podarilo preniesť svoje životné skúsenosti do práce vo Vatikáne?

Van Thuan k tejto úlohe pristupoval ako svedok. Dal sa viesť viac životnými skúsenosťami ako organizačnými úvahami. Zároveň bol veľmi citlivý na sociálne otázky. Pracoval na návrhu Kompendia sociálnej náuky Cirkvi, ktoré vyšlo až po jeho smrti v roku 2004.

Na svetové problémy sa pozeral s veľkým realizmom. Situáciu mnohých chudobných krajín zvykol charakterizovať pomocou troch „E“ vo francúzštine: *Emargination* (marginalizácia), *exploitation* (vykorisťovanie) a *élimination* (eliminácia). Bol hlboko presvedčený, že odpoveďou na veľké problémy sveta bolo a je evanjelium. Doslova dychtil po evanjelizovaní, a tak sa snažil vydávať evanjeliové svedectvo štýlom veľkej blízkosti a ľudskosti.

Pri čítaní Van Thuanovej biografie som zistila, že tento hrdinský muž bol zároveň veľmi prirodzený a radostný človek, ktorý vedel s každým nadviazať priateľstvo. Sám o sebe povedal: „Vždy som si myslel, že keby som nebol kňazom, stal by som sa klaunom.“ Poznali ste ho aj takého?

Van Thuan rád žartoval, no najmä bral každodenný život s humorom, dokázal si zachovať ľahkosť, aj keď hovoril o niečom ťažkom. Nikdy veci nedramatizoval. Takto sa správal aj vo väzení k svojim dozorcám, a tak si získal ich náklonnosť. Vedel s humorom a zároveň s vážnosťou rozprávať aj o slabostiach, ktoré okolo seba videl, všetko prekryval plášťom milosrdenstva a súcitu. Bol to človek, ktorý dokázal relativizovať, dokonca aj samého seba.

Radost' preniesol aj na svojich väzňov. Často im hovoril: „Milujem ťa, pretože ma to naučil Ježiš.“ A mnohí sa obrátili. Ako to, že my kresťania dnes neraz nepriťahujeme iných svojím životom?

Je to otázka, ktorá nás núti zamyslieť sa. Prvá vec, ktorá mi prichádza na myseľ, je, že na ceste, ktorou musel prejsť, bol zbavený všetkého. My sme bohatí na veľa vecí, máme mnohé istoty. Nie sme odzbrojení, chudobní. Neraz sa spolieham len na seba, na to, čo vieme robiť, povedať. Príliš málo dôverujeme iba Bohu. Možno dnes nie sme dosť slobodní a neslúžime dosť Bohu vo svojom blízkom.

Nezameriaval sa príliš na štruktúry, na množstvo prostriedkov, ale na vzťahy, život podľa evanjelia.

Potom mi prišlo na um ešte niečo: Van Thuan mohol ustáť kruté väzenie a jednoducho sa pritom len snažiť nejako prežiť, on však išiel do útku. Dal sa ľuďom k dispozícii. Nie že by hneď vážnom hovoril o evanjeliu. Učil ich cudzie jazyky, rozprával príbehy, a tým si ich získal. V určitej chvíli sa ho spýtali: „Ale kto je ten Ježiš, v ktorého veríš?“ A tak hovoril o svojej viere, ale hľadal nové spôsoby. Mohli by sme tiež povedať: Van Thuan nekázal, ale evanjelizoval. Neučil, ale svedčil a ostatní žasli nad evanjeliom. Ľudia nemajú radi kázanie, ale tešia sa, keď stretnú svedkov dobrej, povedal by som krásnej zvesti.

Určite ho zmenili roky ťažkej skúšky vo väzení. Dozrel vo viere a tiež vo vnútornej slobode. Čo mu pomohlo?

Počas práce s ním som mohol spoznať veľa epizód z jeho života. V jednom zo svojich rozjímaní hovoril o šoku, ktorý zažil pri zadržaní. Van Thuan bol veľmi aktívnym biskupom, vykonával – dalo by sa povedať – pokrokovú pastoračiu a rozvíjal vo Vietname nové združenia, hnutia, charitu. Pracoval ako stratég. Nie náhodou bol z rodiny prezidenta Južného Vietnamu. Zavretý v cele bez toho, aby mohol čokoľvek robiť, cítil silné volanie: „Boh, a nie diela pre Boha.“ Myslím, že to bol dôležitý bod zlomu.

Ďalším kľúčovým momentom bolo, keď sa ocitol v podpalubí lode pri presúvaní do iného väzenia v Severnom Vietname. Bol s 1 500 ľuďmi vo veľmi tesnom priestore a reťazou bol spútaný s mužom iného náboženstva. Zdalo sa mu, že každý pastoračný sen sa rozplýva, potom si však jasne uvedomil: „Toto je moja katedrála.“

Došlo k veľkej premene, vďaka čomu objavil rozmer, ktorý presahuje rámec pastoračnej starostlivosti vykonávanej konvenčným spôsobom.

Išlo teda o dva veľké objavy – jedine Boh a zmena v pohľade na pastoračiu?

Áno a práve v tejto situácii sa v ňom uvoľnila veľká kreativita, vďaka ktorej objavil nové spôsoby života a vydávania svedectva o kresťanstve.

Je známe, ako slávil Eucharistiu – s tromi kvapkami vína a kvapkou vody na dlani. Podarilo sa mu totiž odovzdať odkaz veriacim: „Pošlite mi fľašku lieku na žalúdok.“ Pochopili, že mal na mysli víno. Vo väzení nemal Písmo, a tak si napísal na útržky papiera niektoré vety z evanjelia, ktoré si pamätal. Tak sa živil Božím slovom.

Môžeme ho vnímať ako niekoho, kto žil v hraničnej situácii, no nepoddal sa. Aby mohol prežiť, musel zapustiť veľmi hlboké korene. Myslím si, že toto všetko môže byť posolstvom, ktoré nás nabáda zamyslieť sa nad pastoračiou v súčasnosti.

Bol to človek otvorený dialógu s každým...

Presne tak. A povedal by som, že sa ani príliš nezameriaval na štruktúry, na množstvo prostriedkov, ale na vzťahy, na život podľa evanjelia. Okolnosti ho prinútili prinavrátiť sa k podstate. A to je veľké posolstvo aj pre naše cirkvi na Západe, ktoré iným spôsobom zažívajú toľko výziev, rúca sa mnoho vecí. Aj pre nás sa tieto okolnosti môžu stať výzvou, ktorá nás privedie späť k tomu podstatnému.

Je zrejmé, že Van Thuan bol človekom, ktorý žil s Cirkvou, no zároveň v sebe nosil novú a v istom zmysle revolučnú víziu. Je to tak?

Zdá sa mi, že veľa vecí, ktoré mal na mysli a ktoré vyjadril aj vo svojich duchovných cvičeniach, sa realizujú teraz za pápeža Františka. Van Thuan sníval o Rímskej kúrii hlboko preniknutej evanjeliovým duchom. Bergoglio pozná spisy Van Thuana a oceňuje jeho svedectvo.

Van Thuan často pripomínal, aké je dôležité žiť v prítomnosti. Nečakal na ukončenie väzby, ale rozhodol sa dobre využiť prítomný okamih. Je to typická ázijská vlastnosť?

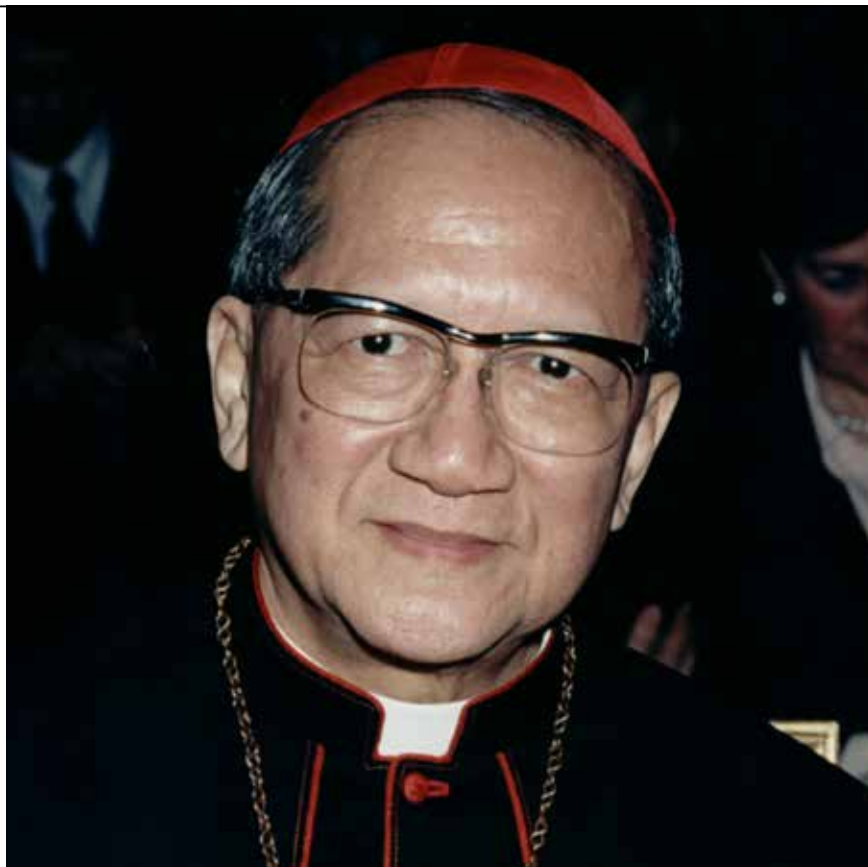
Van Thuan bol určite hlboko zakorenený v kultúre a tradíciách svojho ľudu a rodiny. Napríklad to vidieť na tom, ako si ctil pamiatku svojich predkov. Pri riešení situácií bol tiež veľmi praktický a konkrétny, bez veľkých špekulácií. V tomto zmysle sa líšil od mnohých Európanov. Jeho sústredenosť na prítomný okamih by som však videl skôr ako čosi typické pre veľkých duchovných učiteľov – kresťanov, ale aj z iných náboženstiev. Títo ľudia tým, že našli pevný bod v Bohu, zistili, že všetko ostatné je relatívne. Dáva im to veľkú vnútornú slobodu a zakoreňujú sa „tu a teraz“.

Van Thuan ako mladý muž nasledoval rôzne spirituality, napríklad sa hlboko konfrontoval s benediktínskou, ale aj ignaciánskou spiritualitou. Tieto skúsenosti si vždy niesol so sebou. Ako biskup spoznal spiritualitu jednoty.

Kedy sa s ňou zoznámil?

Pokiaľ si pamätám, bolo to v roku 1973. Počas cesty lietadlom sa Van Thuan spoznal s jedným fokolarárom, ktorý mu rozprával o ideáli jednoty. Veľmi ho to zaujalo a chcel zostať v kontakte. Bol presvedčený, že ide o duchovnú cestu, ktorá môže byť pre Cirkev vo Vietname skutočne dôležitá, navyše v čase, keď riziko, že juh krajiny pripadne pod komunistický sever, bolo čoraz väčšie. Aby sa spiritualita jednoty šírila, usporiadal Van Thuan v lete 1974 tri letné stretnutia hnutia. On sám tlmočil.

V júli 2002, niekoľko týždňov pred jeho smrťou, som kardinálovi ukázal článok o tomto stretnutí, ktorý sa vtedy objavil v časopise spolu s fotografiou všetkých účastníkov, a on v reverende bol medzi nimi. Povedal mi: „Nech je vidieť, že všetko, čo som urobil, vychádza zo spi-



Kardinál Van Thuan

rituality jednoty.“ Už som odchádzal z nemocničnej izby, no zavolať ma späť a dodal: „To všetko pochádza zo spirituality jednoty a od mojej matky.“

Jeho matka Elisabeth Ngo Dinh Thi Hiepová je známa tým, že žila v povesti svätosti.

Áno, mnohí, ktorí ju poznali, ju tak vnímajú. Van Thuan často spomínal, že jeho matka ho naučila odpúšťať a neodpadnúť od viery. Pochádzal z kresťanskej rodiny, ktorá bola prenasledovaná. V roku 1975, v deň Nanebovzatia Panny Márie, bol uväznený aj Van Thuan. A potom nasledovalo trinásť rokov väzenia, z toho deväť na samotke. V tých rokoch čerpal z evanjelia a zo základných bodov spirituality jednoty.

Aký bol jeho vzťah so zakladateľkou hnutia Chiarou Lubichovou?

Raz hovoril o tom, ako dostal do väzenia list od Chiary. Nevedel ako,

ale list prišiel a polícia mu ho odovzdala. Každý rok mohol dostať len dva listy od matky. Pravdepodobne si mysleli, že je to jeden z nich. Bola to pre neho veľká radosť a podpora.

Po prepustení ho štát vypovedal z Vietnamu. Býval v Ríme a mohol sa začať zúčastňovať na stretnutiach biskupov, priateľov hnutia. V tom čase sa rozvinul aj bezprostrednejší vzťah s Chiarou Lubichovou.

Začiatkom roku 2001 sa u kardinála objavila ťažká choroba. Ostával mu ešte rok a pol života. Chiara mu počas tejto poslednej skúšky bola nablízku. Počas leta 2002 Van Thuan vyjadril túžbu vidieť ju, ale Chiara bola v tých týždňoch vo Švajčiarsku. Sľúbila, že ho po návrate navštívi. Do Ríma sa mala vrátiť 16. septembra 2002, v deň, keď sa kardinálov zdravotný stav zhoršil. Preto sa rozhodla ísť priamo z letiska do nemocnice. Rozprávala sa s ním, aj keď už nedokázal odpovedať. Bol som pri tom. Spoločne sme sa modlili. Počas toho,

ako som Chiaru odprevádzal k východu, mi povedala: „Umiera svätec.“ Keď som sa vrátil do izby, Van Thuan bol mŕtvy.

Počas posledných dvoch rokov kvôli pandémie zažívame určitú formu izolácie. Mnohí z nás sa ťažko prispôbujú novým podmienkam, nie sme zvyknutí žiť s obmedzeniami. Aký odkaz môže mať dnes pre nás Van Thuanovo svedectvo?

Pre Van Thuana bolo väzenie školou stále väčšej slobody. Zistil, že – ak sme zakorenení v Bohu – nie sme obeťami toho, čo sa deje. Aj pre nás môže byť pandémia školou slobody. Môžeme znovu objaviť to, na čom skutočne záleží – vrátiť sa k presvedčeniu, že máme jediného Otca, Boha, ktorý nás všetkých stvoril a povolal, aby sme žili ako bratia a sestry.

Van Thuan by nikdy nebol tým, čím sa stal, keby neprešiel touto skúškou, ktorá ho zbavila všetkého a priviedla až na hranicu možnosti. Asi málokto vie, čím všetkým si prešiel, pretože o tom podrobne nehovoril. Nikdy sa však neprezentoval ako obeť režimu, ale ako ten, kto v extrémnych situáciách objavil silu nádeje, ktorá pochádza zo žitého evanjelia.

François Xavier Nguyen Van Thuan sa narodil 17. apríla 1928 v Hue (Vietnam). Komunistický režim ho uväznil v r. 1975, niekoľko mesiacov po jeho ustanovení za arcibiskupa Saigonu, dnes známeho ako Hočiminovo Mesto. Za kardinála ho v r. 2001 vymenoval sv. Ján Pavol II. Zomrel v Ríme 16. septembra 2002. Pápež František vyhlásil tohto Božieho služobníka v r. 2017 za ctihodného. K jeho blahorečeniu je potrebné už len uznanie zázraku.

Peter Volek

Ekológia v encyklike pápeža Františka *Laudato si'*

Druhá časť

Pápež František svoju prvú sociálnu encykliku *Laudato si'* o starostlivosti o náš spoločný domov venoval ochrane stvorenia. Skladá sa z úvodu a šiestich kapitol. Začal ju slovami piesne sv. Františka Assiského, v ktorej chváli sestru a matku zem za krásne plody a pestrofarebné kvety a trávu. Človek ju snahou o ovládanie drancuje a ničí. Pápež František v tejto encyklike dáva návod, ako sa venovať ochrane stvorenia.



Pápež František si v tretej kapitole encykliky *Laudato si'* všíma ľudský koreň ekologickej krízy. Najprv približuje stručné dejiny moderných technológií od parného stroja po nanotechnológie. Možno sa z nich tešiť. Dajú sa použiť na prekonanie mnohých ziel. Zároveň však dávajú aj veľkú moc a príležitosť na zneužitie, ako sú atómové bomby. Moderný človek nie je vychovávaný k správne použitiu moci. Človek chce ovládať prírodu, vydo-byť z nej všetko, čo sa dá, vládnuť nad ňou. Odtiaľ je len krok k myšlienke neobmedzeného rastu. To sa prejavuje v zhoršovaní životného prostredia. Mnohí sa správajú tak, že cieľ maximalizácie ziskov je postačujúci. Podľa pápeža Benedikta XVI. v encyklike *Deus caritas est* (Boh je láska) samotný trh nezaručuje integrálny ľudský rozvoj a sociálnu inklúziu. Špecializácia v poznaní často vedie k strate zmyslu pre celok. Pre riešenie ekologickej krízy treba prekonať postup technokratickej paradigmy, ktorá ovláda prírodu pomocou technológií v snahe udržať si moc a dosahovať nárast bohatstva. V malých skupinách sa to už uskutočňuje. Treba sa nasmerovať na udržateľný pokrok. Neexistuje ekológia bez adekvátneho chápania človeka, kde sa docenia jeho osobitné schopnos-

ti poznania, vôle, slobody a zodpovednosti, jeho hodnota, otvorenosť voči druhému „ty“ aj božskému „ty“. Keďže všetko je vo vzťahu, ochrana prírody nie je zlučiteľná s ospravedlňovaním umelého potratu alebo pokusov na ľudských embryách. Vyzdvihovanie technokracie a absolútnej moci človeka vedie k praktickému relativizmu, kde všetko okrem samého seba je relatívne. Núti človeka využívať druhého a zaobchádzať s ním ako s predmetom. Vedie k produkcii množstva odpadov. Do integrálneho chápania ekológie treba integrovať hodnotu práce (Gn 2, 15; Sir 38, 4, 34). Kresťanská spiritualita rozvinula zdravé chápanie práce. Aj mníši spájali modlitbu, štúdium a manuálnu prácu. Tvorcom, stredobodom a cieľom hospodársko-spoločenského života je človek (*Gaudium et spes*, 63). Človek je schopný duchovne sa rozvíjať aj pomocou práce. Potrebné je dosiahnuť dostupnosť zamestnania pre všetkých. Práca je súčasťou zmyslu života na zemi. Peňažná pomoc chudobným má byť len provizóriom. Nevyhnutné je podporovať ekonomiku, ktorá bude presadzovať diverzifikáciu výroby a podnikateľskú kreativitu. Treba podporovať aj drobných roľníkov. Pokusy na zvieratách sú legitímne, ak sú

*Práca je súčasťou
zmyslu života
na zemi.*

Kresba: Elen Sládečková



v rozumných medziach a slúžia na liečenie ľudí alebo na záchranu ľudských životov. Legitímny je taký zásah do prírody, ktorý jej pomôže rozvíjať sa. Geneticky modifikované rastliny a organizmy sa nemajú používať v neadekvátnej miere a nemajú viesť ku koncentrácii pôdy v rukách jednotlivcov.

Vo štvrtej kapitole encykliky *Laudato si'* pápež František prináša náčrt integrálnej ekológie. Ekológia študuje vzťahy medzi živými organizmami a prostredím, kde sa vyvíjajú. Ľudská spoločnosť je vnorená do životného prostredia. Preto jestvuje len jedna spoločensko-ekologická kríza. Smery riešenia si vyžadujú integrálny prístup v boji proti chudobe, v návratení dôstojnosti vylúčeným osobám a v starostlivosti o prírodu. Harmonické celky organizmov v určitom priestore, ekosystémy, majú svoju vnútornú hodnotu. Naša existencia závisí od celku ekosystémov. Ekosystémy zasahujú do odstraňovania oxidu uhličitého, čistenia vody, proti chorobám a zamoreniam, do zloženia pôdy, do rozkladu odpadov a podobne. Potrebná je ekonomická ekológia, ktorá bude zvažovať re-

alitu v širšom kontexte. Aj zdravotný stav spoločenských inštitúcií má vplyv na životné prostredie. Sociálna ekológia je nevyhnutne inštitucionálna, postupuje od rodiny, miestnych spoločenstiev cez obce, regióny, národy, štáty a medzinárodné inštitúcie a spoločenstvá. Okrem prírodného dedičstva je ohrozené aj historické, umelecké a kultúrne dedičstvo, ktoré je súčasťou spoločnej miestnej identity. Treba integrovať dejiny, kultúru a architektúru určitého miesta a zachovať jeho pôvodnú identitu. Konzumný spôsob života podporovaný súčasnou globalizovanou ekonomikou vedie k homogenizácii kultúr a k oslabeniu kultúrnej rozmanitosti. Nové procesy riadenia musia byť zasadené do miestnych kultúr. Nevyhnutné je pripustiť perspektívu práv národov a kultúr. Mnohé formy vykoisťovania môžu vyčerpať miestne zdroje obživy, spoločenské zdroje aj kultúrnu identitu. Strata kultúry je rovnako vážna ako strata živých druhov. Potrebné je venovať pozornosť domorodým spoločenstvám a ich kultúrnej tradícii. Vo veľkých aglomeráciách treba budovať blízke ľudské vzťa-

hy, vylepšovať obytné a verejné prostredie. Dôležité je zachovať priestory bez ľudských zásahov. Štvrte provizórnych domov by sa mali urbanizovať a integrovať do celku mesta. Čo sa týka mobility, mali by sa uprednostniť prostriedky verejnej dopravy. Problémom je aj osamelosť ľudí na zanedbanom vidieku a treba hľadať cesty, ako ju prekonať. Potrebné je väziť si vlastné telo v jeho mužskosti alebo ženskosti na uznanie samých seba pri stretnutí s inými ľuďmi. Snaha zrušiť sexuálnu odlišnosť nie je zdravá. Ľudská ekológia je neoddeliteľná od spoločného dobra, čo je súhrn podmienok spoločenského života na dosiahnutie dokonalosti ľudí. Spoločné dobro predpokladá úctu k človeku, ochranu rodiny, sociálny zmier. Potrebné je uprednostňovať najchudobnejších. Spoločné dobro zahŕňa aj budúce generácie. Životné prostredie máme spravovať na základe logiky nezištného daru, ktorý dostávame a navzájom sa oň delíme, čo je požiadavka spravodlivosti. Potrebujeme prekonať individualizmus a viac myslieť na budúce generácie, ale aj na chudobných v súčasnosti.

João Manoel Motta

Prorocstvo Ekonomiky spoločenstva

1920
Chiara
Lubichová
2020

Chiara Lubichová bola zakladateľka a prvá prezidentka Hnutia fokoláre, ako aj plodná autorka. Pri stom výročí jej narodenia (1920) si prejdeme niektorými dôležitými etapami Chiarinho života.

Roky 1991 – 1993

Nápady na globalizáciu kultúry dávania. Poslanie citadely¹. Záplavy

V máji 1991 prichádza Chiara Lubichová na návštevu Hnutia fokoláre v Brazílii. Má so sebou práve publikovanú sociálnu encykliku Jána Pavla II. *Centesimus annus*. Krajiny Južnej Ameriky, poznačené vojenskými diktatúrami, sú zdrvené hospodárskou a sociálnou krízou s rozsiahlou chudobou a stratou miliónov pracovných miest.

Chiara pristane v São Paule, veľkomeste, ktoré je ekonomickým motorom Brazílie. Zahaľuje ho však pokrývka utrpenia, hladu a opustenosti. Pod mostami a viaduktmi žijú tisíce prepustených pracovníkov. Pozdĺž 25 km dlhej trasy medzi leťiskom a centrom mesta sa rozprestierajú favely, chudobné štvrte posiate chatrčami. Biedne príbytky sú natlačené jeden vedľa druhého medzi diaľnicou a riekou Tietê. Za domčekmi z kartónu, látky, plastu a plechu možno na obzore zahliadnuť rozľahlé mesto s mrakodrapmi.

Chiara vo svojom denníku píše o „trňovej korune“. Takto kardinál zo São Paula nazýva obrubu chudoby a biedy lemujúcu mesto, ktoré je inak plné mrakodrapov.

V šesťdesiatych rokoch 20. storočia niekoľko ráz navštívi mesto Recife v Brazílii a vidí tam chudobu. V São Paule je však kontrast medzi bohatstvom a chudobou, medzi hromadením majetku a biedou veľmi markantný. Chiara túži niečo urobiť. Pýta sa, či v týchto biednych

podmienkach žijú aj ľudia z hnutia. Hľadá riešenia. Píše: „Mesto São Paulo bolo v roku 1900 malou dedinou. Namiesto lesa tu dnes vyrástol les mrakodrapov. Je za tým kapitál v rukách niektorých a vykorisťovanie iných. Prečo sa však toľko moci neupriamuje na riešenie obrovských problémov Brazílie? Pretože chýba láska k bratovi, vládne vypočítavosť a sebeckosť. Chýba ideál.“

V citadele Araceli vzniklo niekoľko malých podnikov, chudobných, ale kreatívnych, aby uspokojili potreby obyvateľov. Ráno 24. mája Chiara vyjadrí svoje nadšenie z vety, ktorú našla v knihe *Noví protagonisti* od Bruna Secondina: „Určité konkrétne kroky nových hnutí ukazujú tretiu cestu, ku ktorej by sa dejiny uberali po komunizme a kapitalizme, cestu spoločenstva v slobode.“ Citadely sú toho konkrétnym dôkazom. Odvolávajú sa na *Centesimus annus*, Chiara vidí v budúcnosti „citadelu, v ktorej sa žije podľa princípov, ktorými sa riadil život prvých kresťanov: vzájomná láska, spoločensťvo dobier, žiadny núdzny“. Nie sú však potrebné „malé firmy“, ale skutočné podniky, v ktorých by sa zisky „na základe života podľa ideálu mali slobodne dávať do spoločného, aby každý občan mohol viesť dôstojný život a mestá a samotné podniky sa mohli harmonicky rozvíjať. To by znamenalo, že v citadele by existovalo súkromné vlastníctvo, sloboda podnikania, právo utvárať družstvá a tak ďalej, všetko v duchu spoločenstva dobier. Citadela v krajine, ako je Brazília, kde je priepasť medzi bohatými a chudobnými skutočnou

Odvolávajú sa na *Centesimus Annus*, Chiara vidí v budúcnosti „citadelu, v ktorej sa žije podľa princípov, ktorými sa riadil život prvých kresťanov: vzájomná láska, spoločensťvo dobier, žiadny núdzny.“

Foto: Città Nuova



Na jednej strane múra sú bazény, mrakodrapy a tenisové kurty, na druhej chatrče.

ranou spoločnosti, by mohla byť majákom nádeje“.

Aula citadely je 29. mája zaplnená. Správa sa šíri rýchlosťou svetla: „Chiara na vás čaká v Mariapoli Ginetta. Vybúcha bomba, ktorá môže zmeniť Brazíliu, svet, ekonomiku, životy chudobných.“ V prvom rade sedí viacero podnikateľov z rôznych miest. Vstúpi Chiara, pôsobí presvedčene a odhodlane. Hovorí o tom, čo zažila počas predošlých dní, o šoku po prilete, o potrebe nájsť naliehavé riešenia a nápady. „Boh v Diele koná.“ Chiara sa rozpráva s obyvateľmi Brazílie, no svoj pohľad upiera na celý svet.

Základné jadro Ekonomiky spoločnosti (ES) možno zhrnúť do troch konceptov: v blízkosti citadely musí vzniknúť priemyselný sektor s výrobnými podnikmi; kapitál musí byť rozdelený a odovzdaný do rúk kompetentných ľudí; zisky sa musia rozdeliť, aby sa dostali k núdznym, aby sa spoločnosť rozmáhala vytváraním pracovných miest, aby sa formovali „noví ľudia“ pre novú spoločnosť.

Chiara sa vracia do Talianska, srdce jej prekypuje láskou. Posiela do Argentíny brazílsku sociologičku

Veru Araújovú, aby podnietila štúdium a dialóg na prehĺbenie Ekonomiky spoločnosti. V kolegame (svetovej telefonickej konferencii) na konci júna vyjadrí pranie, aby „bomba, ktorá vybuchla v Brazílii“, explodovala po celom svete, pričom členov hnutia žiada, aby „uprednostňovali tých najmenších“. Na konci roka 1991 bolo do projektu ES v Brazílii zaradených dvadsaťšesť spoločností; o rok neskôr šesťdesiat. V apríli 1993 bol zakúpený pozemok 4 km od citadely Araceli na výstavbu priemyselnej štvrte. V roku 1994 bola založená spoločnosť *Espri*, spoločnosť s otvoreným kapitálom s 2000 spoločníkmi, z ktorej sa zrodilo podnikateľské centrum *Spartaco*. V každej citadele Hnutia fokoláre vo svete jej obyvatelia pracujú na vytvorení priemyselnej štvrte ES. Chiara nikdy nevynechá príležitosť hovoriť o projekte, ktorý vznikol v Brazílii, písať o ňom, odpovedať na otázky a vysvetľovať. Povzbudzuje mladých ľudí, aby sa projektu venovali, študovali ho a písali diplomové práce na túto tému. Na svetovej telefonickej konferencii v apríli 1992 žiada členov hnutia, aby mentalitu sveta menili prijatím a šírením kultúry dávania.

V máji 1992 Chiara cestuje do Nairobi, hlavného mesta Kene, kde vzniká citadela, ktorá by sa mohla stať laboratóriom kultúry jednoty pre africký kontinent. Chiara si kladie otázku, aké je „povolanie“ tohto ľudu: vo svojom príhovore vyjadrí, že je ním evanjelizácia. Preto sa zrodí centrum špecializované na inkulturáciu, ktoré si tak „veľmi priali cirkevné autority a očakávali rôzne kultúry prítomné na tomto kontinente“. Po návrate do Talianska sa pre Chiaru začína dlhá etapa ťažkých skúšok, zdravotné problémy jej bránia pracovať a sledovať hnutie. Na jar 1994 sa uzdraví. V roku 1996 zakladá *Politické hnutie za jednotu* (MppU). V nasledujúcich rokoch postupne vznikajú takzvané „záplavy“ (v architektúre, umení, komunikácii, práve, ekonómii, školstve, ekológii, medicíne, politike, psychológii, sociológii, športe) ako výraz stretnutia charizmy jednoty a súčasnej kultúry. Ich špecifikom je dialogický rozmer.

¹ Citadely sú miestom formačných škôl pre členov hnutia. Chcú byť príkladom novej spoločnosti založenej na živote podľa Ježišovho nového prikázania.

Boh môjho detstva

Tak mi bol blízko,
že som Ho neraz videl.
Detskými očami,
čo majú štvoro krídel
a kam chcú, lietajú.

No ja už nelietam.
Nevidím Ho, len tuším, že je
tam.

Možno, že človek v hĺbke
za očami
má ešte jedny,
ešte hlbšie oči:
oči lásky a oči bolesti.

Do takých očí
kto jedného dňa vkročí.
ostane v nich.

A navždy bude s nami,
ako je s nami kríž
pri krížoch rázcestí.

Čas plachých otázok, 2001

Posledná večera

Tak blízko je dnes od život
k smrti,
že cítiš strach.
No tíš tú clivotu:
vždy ešte nájdeš stáť
lunu v tej istej štvrti,
keď od smrti tak blízko bude
k životu.

Chce to však uniesť bolesť.
Jej krehké telo rozlamovať

na podvečernom stole.

Až potom uveríš,
tej nemej učiteľke.
Že bez Veľkého piatku
nič nebolo by veľké.

Básne, 2017

Snímanie z kríža

V kraji, kde iba vietor snímal z kríža,
prichádzal človek s klincom na
dlani.
Ním pribili ho k zemi milovanej.
Tak žil, tak umieral.

A všetko je už preč.
Klinec i kríž. Zem, nie už milovaná,
neprijíma. Zem nikoho. A zvyk
poháňa ešte ťažkú od nej dľaň.

Kríž chudoba. Len spomenie si naň
básnik. A niečo tuší. Šepká si:
„I snímajúc ho z kríža, zabil ho.“

Ale i on je mŕtvy. Nekričí.
A bojí sa, že nevie.
A bojí sa, že vie.

Zvony, 1968

Chiara Lubichová

Aby sme boli veľkonočným ľuďom



Sierre 24. marca 1994

Najdrahší,

blíži sa Veľká noc, najväčšie sviatky roka a s nimi Veľký týždeň plný najdrahocenejších tajomstiev Ježišovho života. Budeme si ich pripomínať predovšetkým na Zelený štvrtok, Veľký piatok, Bielu sobotu a v nedeľu Vzkriesenie. Pre nás to sú súčasne aj hlavné aspekty našej spirituality: odovzdanie nového prikázania, ustanovenie kňazstva a Eucharistie, modlitba za jednotu, smrť Ježiša Opusteného na kríži, Mária Bolestná, Zmŕtvychvstalý. Budeme ich sláviť spoločne s Cirkvou počas liturgických obradov. Keďže naša cesta je „cestou života“, pripravíme sa na ich oslavu tiež svojím životom.

No ako môžeme aspoň trochu znovu prežiť také početné a hlboké tajomstvá? Stačilo by jedno jediné, aby sa naša duša zapálila jeho mediaciou a bola vtiahnutá do kontemplácie. Stačilo by jedno jediné tajomstvo, aby nás posvätilo – a my to vieme. V našej spiritualite máme tiež rozličné témy o jednom či druhom aspekte. Napísali sme pre naše utvrdenie niekoľko kníh, ktoré ešte viac obohacujú už aj tak bohatú literatúru o jednotlivých témach. „Láska ako ideál“, ktorá vedie k hlbšiemu poznaniu nového prikázania, „Ľudia v službe všetkých“, ktorá nám odhaľuje, čím je kňazstvo pre Ježiša a pre Cirkev, „Eucharistia“, „Jednota a opustený Ježiš“ a ďalšie, ktoré prehľbujú pochopenie Panny Márie v jej opustení, zmŕtvychvstaleho Ježiša...

Ako teda žiť, aby sme sa pripravili na Veľký týždeň počas týchto dní plných milosti?

Myslím, že ak prežívame Veľkú noc, to znamená ak nechávame v sebe

žiť Zmŕtvychvstaleho, je to ten najkrajší spôsob, ako vnášať do života všetky tieto tajomstvá.

Aby v nás naozaj zažiaril Zmŕtvychvstalý, musíme milovať opusteného Ježiša a byť vždy – ako hovoríme – „na druhej strane rany“, kde láska je kráľovnou. Je to ona, ktorá nás potom vedie k tomu, aby sme boli uskutoneným novým prikázáním; ktorá nás volá, aby sme pristupovali k Eucharistii, ktorá túto božskú Lásku v našom srdci živí a spôsobuje, že sa stávame naozaj tým, čím sa živíme, teda zmŕtvychvstalým Ježišom. Je to láska, ktorá nás vedie k jednote s Bohom a s bratmi. Prostredníctvom lásky musíme byť v určitom zmysle druhou Máriou.

Áno, nemôžeme žiť lepšie rôzne aspekty Ježišovho života, ktoré si pripomínáme počas Veľkého týždňa, ako tým, že si urobíme predsavzatie, že v každom okamihu necháme v sebe žiť Zmŕtvychvstaleho.

Najdrahší, toto vám chceme navrhnúť a toto sa snažíme vnášať do života. Týmto spôsobom budeme všetci veľkonočným ľuďom, ktorý už niekto – ako sa mu to zdalo – zahliadol v našom hnutí.

Takýmto spôsobom budeme môcť lepšie pochopiť Ježišovo utrpenie, smrť a zmŕtvychvstanie, ktoré sa budú znova sprítomňovať pri liturgických obradoch. V tom spočíva obnova celého nášho spôsobu, ako byť členmi Máriinho Diela, a budeme tak menej nehodní prinášať náš Ideál do sveta.

Toto som vám chcela povedať. A ešte pranie všetkého najlepšieho, čo najsrdečnejšie pranie vám všetkým.

Aby v nás
naozaj zažiaril
Zmŕtvychvstalý,
musíme milovať
opusteného
Ježiša a byť vždy
– ako hovoríme
– „na druhej
strane rany“, kde
láska je
kráľovnou.

Carlos Mana

Palmirino tajomstvo

Palmira Frizzerová je jednou z prvých spoločníčok Chiary Lubichovej. Opustila nás 5. januára 2022. Bude žiť v pamäti a v životoch mnohých – fokolarínok, fokolarínov, mladých ľudí, rodín –, ktorých sprevádzala pri ich formácii v Mariapoli Foco (Montet, Švajčiarsko), citadele Hnutia fokoláre, v ktorej žila viac ako 40 rokov. Opierajúc sa o jej slová, pripomenieme si niektoré momenty, ktoré poznačili jej životnú cestu.



„Slečna, pre vaše oči sa už nedá nič urobiť.“ Veľmi krutá diagnóza, ktorú lekár stanovil Palmire Frizzerovej niekoľko mesiacov po jej príchode do prvého fokoláre na Námestí kapucínov v Tridente. Keď Palmira v roku 1945 stretla prvú skupinu fokolarínok, mala 18 rokov. Už nejaký čas predtým mala problémy s očami. Kvôli tomu sa jej zrútil aj sen odísť ako misionárka do Indie. Teraz však, po troch rokoch, sa jej zdravotný stav zhoršil. Po rôznych odborných vyšetreniach išla v ten deň v Tridente v sprievode Natalie Dallapiccolovej, jednej z prvých spoločníčok Chiary Lubichovej, k oftalmológovi. „Lekár ma dôkladne vyšetril,“ povedala Palmira skupine dievčat v roku 2004, „a potom povedal: ‚Pravé oko je stratené a o ľavé prídete čoskoro.‘“

Palmira Frizzerová s Chiarou Lubichovou

Áká studená sprcha! „Len čo som od toho lekára odišla, ešte na schodoch som sa srdcervúco rozplakala. Vzlykala som a hovorila som si: v 21 rokoch oslepnem a práve teraz, keď som našla najkrajší ideál svojho života, ktorý mi už nikto nemôže vziať. Teraz, keď som našla radosť zo života a chcela by som to vykričať do celého sveta, mám oslepnúť. A plakala som.“ Pršalo a Natália ju pod dáždnikom držala pod pazuchu a v tichosti ju sprevádzala. „V určitom momente,“ pokračuje, „som sa zastavila uprostred cesty a po-

vedala som: ‚Natália, ale prečo tak plačem, že prídem o zrak? Aby som videla Ježiša vo svojom bratovi, nepotrebujem tieto oči, potrebujem oči duše a tie, ak nechcem, nikdy nestratím (...). Teraz uzatváram zmluvu s Ježišom a ty si mi svedkom. Ak dám väčšiu slávu Bohu svojimi očami, nech mi ich ponechá, ale ak mu dám väčšiu slávu bez očí, nech si ich vezme, pretože ja chcem plniť len jeho vôľu.‘ Pomyslela som si totiž: Nepovedal Ježiš v evanjeliu, že je lepšie ísť do neba bez očí ako do pekla s dvomi očami? Od tej chvíle som už viac netrpela.“

„Potom,“ pokračuje Palmira, „som napísala svoju skúsenosť Chiare Lubichovej; všetku tú radosť, pretože som bola šťastná a naozaj mi nič nechýbalo.“ Medzitým sa viedli konzultácie s ďalšími špecialistami. Bol medzi nimi jeden, ktorý jej po dôkladnom vyšetrení povedal, že choroba je vážna, ale jednostranná, to znamená, že zasiahla len pravé oko, ktoré pravdepodobne stratí. No ľavé je vraj zdravé a nehrozí mu žiadne nebezpečenstvo.

„Bolo to tak,“ pokračuje Palmira, „stratila som pravé oko, ale ľavé mi za celé tie roky nikdy nerobilo najmenší problém. Je vidieť, že som oslávila Boha viac, keď mi zrak ponechal. A poviem vám pravdu, že tým ľavým okom som videla vždy za dve.“ A uzatvára: „Často sa stáva, že máme strach dať niečo Ježišovi: náklonnosť, pripútanosť, niečo zo štúdia.

Nepovedal Ježiš v evanjeliu, že je lepšie ísť do neba bez očí ako do pekla s dvomi očami? Od tej chvíle som už viac netrpela.



Nina Vrabelová, gen 2 zo Slovenska, ktorá absolvovala v Montet Školu gen, pozdravuje Palmíru.

Zatiaľ čo by stálo za to dať mu vždy všetko, pretože on sa nenechá prekonať vo veľkodušnosti, ktorá je vždy väčšia v porovnaní s našou, pretože Boh je Láska a on vždy odpovedá stonásobkom.“

V nasledujúcich rokoch mala Palmira v Hnutí fokoláre v Taliansku rôzne zodpovednosti. V roku 1981 ju Chiara Lubichová požiadala, aby išla spolu s ďalšími fokolarínmi do dediny Montet vo Švajčiarsku, kde sa rodila citadela. Na posúdenie nevyhnutných prác pri istej rekonštrukcii sa tam mala zdržať len tri dni. Po troch dňoch všetci odišli. Palmira zrazu zostala sama v byte v susednom meste Estavayer. V istej chvíli, zúfalá vzhľadom na veľkosť toho, čo ju čaká, si klakla a začala odriekať

Otče náš. Spomína: „Keď som prišla k vete, ‚bud' vôľa tvoja ako v nebi, tak i na zemi‘, povedala som to nahlas. V tej chvíli do mňa vstúpil pokoj, ktorý som nestratila doteraz.“ Z tých troch dní sa stalo 40 rokov. Palmira spolu s ďalšími vybudovala citadelu a sprevádzala a školila mnohé generácie mladých ľudí.

S jednoduchosťou a úprimnosťou, vlastnosťami, ktoré boli pre ňu charakteristické, si v roku 2017 položila otázku: „Zvládla som to? Neviem. Vždy som sa snažila milovať srdcom, aby som sa nepomýlila, pretože hlavou môžem robiť chyby stále, ale ak milujeme srdcom a sme pripravení dať život, vtedy sa chyby nerobia. Myslím, že ten, kto miluje, nerobí chyby.“

*Boh je Láska
a on vždy
odpovedá
stonásobkom.*

Ezlo Aceti

Dieťa v materskej škole (1. časť)

Začíname prvým z dvoch článkov týkajúcich sa materskej školy, ktorá je pre dieťa istým vstupom do organizovanej spoločnosti s daným časovým harmonogramom, priestorom a ľuďmi.

Vzťahy s nimi budú mať na rast dieťaťa veľký dosah.



V tejto prvej časti sa budeme osobitne venovať trom témam:

- Dôvera
- Začlenenie sa dieťaťa
- Pocit istoty

Dôvera

Prvým postojom, ktorý dieťa prejavuje vo svojom primárnom vzťahu, je dôvera: dieťa, ktoré sa narodí, je okamžite schopné dôvery. Nevedome poznáva, že postava matky (teda osoba, ktorá sa oňho každý deň stará, pričom nemusí ísť nevyhnutne o matku) je preňho zdrojom života, obživy, starostlivosti. Bez prítomnosti osoby, ktorá je pre dieťa niekým „odlišným od seba“, by dieťa nemohlo ďalej žiť.

Dieťa si okamžite spája svoje prežitie s trvalou prítomnosťou niekoho mimo seba, kto ho sprevádza a stará sa oň, zaručuje mu výživu, hygienu, dbá o jeho zdravie, ponúka mu predmety, po ktorých túži, a tak ďalej. O toto prvotné puto sa zaujímalo mnoho odborníkov, ktorí preukázali, ako pozitívna skúsenosť s matkou, najmä v prvých mesiacoch života dieťaťa, je základom pre jeho budúce vzťahy.

S touto postavou je dieťa spočiatku spojené symbioticky. Postupne, ako rastie, sa od nej dokáže odlišovať a odpútať, pričom si s ňou zachováva silné a neopakovateľné puto. Spočiatku si dieťa vyžaduje jej neustálu fyzickú prítomnosť ako základ opory a bezpečia. Neskôr, keď vstupuje do materskej školy, čím sa otvára spoločnosti, si v hlave nesie kognitívnu a v srd-

ci citovú istotu vzťahu s matkou. Dieťa sa môže na krátky čas vzdialiť, pretože si už dokáže udržať obraz milovaného objektu v pamäti.

Ak je vzťahová väzba k materskej postave bezpečná (to znamená, že zaručuje stály a koherentný vzťah), dieťa dokáže zniesť odstup. Aj napriek tomu, že naďalej túži po matkinej blízkosti, vie tolerovať, že ju čiastočne nahradia iní. Naopak, ak je pripútanosť neistá, vyhýbavá alebo ambivalentná, u dieťaťa sa pri vzdialení matky môžu vyvinúť stavy úzkosti, môže prežívať a prejavovať pocity vyhľadávania a súčasného odmietania milovaného objektu, alebo v čase odlúčenia môže dieťa nedať najavo smútok a neukázať radosť pri opätovnom stretnutí.

Vďaka procesu zvnútornenia matky bude mať dieťa, ktoré si s ňou vytvorilo pozitívne a dôverné puto, počiatočnú pozitívnu predstavu o sebe a pevnú sebaúctu. Čím viac dieťa cíti, že je obľúbené a milované, tým viac si u seba a voči druhým buduje pocit bezpečia, tým viac dozrieva voči svetu a voči iným ľuďom.

Materská škola je pre dieťa výbornou príležitosťou lepšie spoznať seba a svojich rovesníkov, nadviazať vzťahy dôvery s inými postavami dospelých, než sú výlučne rodičovské, spoznávať svet v rovnakom priestore a čase spolu s rovesníkmi.

Začlenenie sa dieťaťa

Začnime však od začiatku...

Dieťa nepozná inú krásu než

*Čím viac dieťa
cíti, že je obľúbené
a milované,
tým viac si u seba
a voči druhým
buduje pocit
bezpečia, tým
viac dozrieva
voči svetu a voči
iným ľuďom.*



svoju rodinu. Ani si nepredstavuje, že by mohlo byť miesto, kde by mohlo byť bez rodičov. Súčasne rozvíja vrodennú príťažlivosť voči svojim rovesníkom: pozoruje ich, zbližuje sa s nimi, pokúša sa o vzťah, ktorý, aj keď je nezrelý, už odhaľuje ľudskú tendenciu nadväzovať sociálne vzťahy.

Takto sa dieťa vystaví skúsenosti v materskej škole. Skúsme si však predstaviť, čo malý človečik môže v prvých chvíľach v škôlke cítiť vo svojom vnútri.

Môžeme si pomôcť obrazom človeka z mesta, ktorý sa nečakane ocitol v džungli: každý hluk sa mu zdá podozrivý, premkyna ho neprekonateľná túžba vrátiť sa domov, ktokoľvek, kto sa priblíži, v ňom vyvoláva obavy, jeho pohľad je obozretný a k tomu všetkému sa pridáva neistota, či sa ešte vôbec vráti domov.

V skutočnosti sa dieťa na začiatku tejto novej skúsenosti príliš nezaujíma o nové prostredie plné neznámych ľudí, ktorí nevenujú pozornosť iba jemu, ale vykonáva-

jú činnosti, ktorých významu nie vždy rozumie. Normálne je, že sa dieťa cíti stratené. Ako však dni plynú, dieťa získava väčšiu sebadôveru: dokáže pripustiť, že v jeho blízkosti sú dospelé osoby, na ktoré sa môže spoľahnúť, objavuje hry a podnetné aktivity, uisťuje sa o bezpečnom vzťahu s postavou matky vždy, keď sa s ňou opäť stretne. Postupne dieťa začína vnímať materskú školu ako svoje vlastné miesto, ranný plač, keď sa musí odpútať od matky, ustúpi, ba dokonca začne prejavovať túžbu a radosť zúčastňovať sa s ostatnými na rôznych aktivitách a hrách.

Pocit bezpečia

V materských školách sa zohľadňuje čas, ktorý si svet detí vyžaduje: učiteľky a vychovávateľky veľmi dobre vedia, že dieťa potrebuje čas, aby prijalo, že sa oň stará niekto iný ako jeho rodičia; rovnako potrebuje čas, aby sa dokázalo zapojiť do nejakej hry či aktivity, aby si vytvorilo vzťah k rovesníkom, a tak ďalej.

Čas spolu s priestorom je poznačený rituálmi, ktoré na seba nadväzujú vždy v rovnakom slede, deň za dňom. Rituály umožňujú dieťaťu postupne a bezpečne sa priblížiť ku komunitnému životu, do ktorého je ponorené, ponúkajú mu príležitosť vytvárať si pevnú putá a prestať sa obávať toho, čo príde. Ak dieťaťu pomôžeme porozumieť tomu, čo bude nasledovať po chvíli, ktorú práve prežíva, bude sa môcť s väčšou záľubou venovať tomu, čo práve robí, a nebude sa musieť príliš zaoberať tým, čo príde.

Keď už dieťaťu nerobí problém odpútať sa od rodičovskej postavy, je pripravené učiť sa aj na kognitívnej úrovni a pozitívne komunikovať a nadväzovať vzťahy s rovesníkmi. Keď sa dieťa začlení do kolektívu a začne vnímať materskú školu ako bezpečné prostredie, je pripravené rozvíjať všetko, čím je prirodzene vybavené: túžbu učiť sa, porozumieť veciam, stať sa veľkým a hlavným hrdinom budúcnosti.



Veronika Rendeková

**Náš pohľad na dieťa sa
za posledných päťdesiat
rokov zmenil. Vníname ho
skôr ako projekt.**



Marek Roháček pre Nové mesto hovorí aj o tom, že z prieskumu verejnej mienky, koľko veriacich a neveriacich ľudí si vie predstaviť prijať dieťa do adopcie alebo do pestúnstva, vyšli horšie veriaci.

Problémovej mládeži ste sa začali venovať už ako študent špeciálnej pedagogiky a sociálnej práce. Čo vás vo vašom sociálnom cítení formovalo?

Súvisí to asi s tým, v akom prostredí som vyrastal. Rodičia ma od mala viedli k vnímaniu a zodpovednosti voči okoliu. Mal som tiež sestru z detského domova, ktorú si naši zobrali do pestúnskej starostlivosti. A potom to bolo asi aj cirkevným spoločenstvom, kde som sa pohyboval a kde sme sa tiež snažili byť vnímaví na potreby druhých.

To bolo ešte za totality?

Áno. Žili sme v takom pocite dvoch svetov. Počítali sme s tým, že nás hocikedy zatvoria. Robili sme na tú dobu veci, ktoré by vtedajšia socialistická republika neocenila. Môj otec bol zároveň politický väzeň a to ma tiež sprevádzalo. Keď mal dvadsať rokov, zavreli ho. Keď som mal dvadsať rokov ja, prišla sloboda. Pochopil som to ako veľký dar, ktorý musím využiť. Vtedy sme postupne s priateľmi začali premýšľať a snívať o nejakej organizácii, o konkrétnej pomoci a sebarealizácii zároveň.

Ako ste sa potom od aktivít s problémovou mládežou dostali až k deťom bez rodiny a náhradnému rodičovstvu?

S priateľmi, s ktorými sme sa venovali mladým, sme časom pochopili, že všetko sa začína a končí v rodi-

ne. Keď deti nedostanú základ tam, je to komplikované a potom už len chytáme veci za chvost.

V tom čase sme tiež s kolegom Vladom Matejom písali diplomové práce. Mapovali sme v nich situáciu detí, ktoré vyrastajú bez rodiny. Prišli sme na veľa bielych miest v systéme, predovšetkým pokiaľ šlo o možnosti, ako nájsť rodinu deťom, ktoré ju stratili, a ako rodinám, ktoré sa ich rozhodli prijať, poskytnúť podporu. Na záver tohto rozmýšľania a písania sme pred sebou mali projekt s návrhom riešení.

Takže ste sa rozhodli, že sa pustíte do konkrétnych zmien. Tak vznikol Návrat?

V podstate áno. Realitou toho uvažovania i toho, čo dnes voláme Návrat, bolo aj to, že sme sa so snúbenicou po škole rozhodli vziať si k sebe deti z detského domova. Naše prvé dve deti už teda boli aj na našej svadbe. Po roku prišlo tretie dieťa. Návrat ako projekt teda vznikol v tomto zmysle priamo u nás v obývačke.

Postupne sme začali robiť potreby a kluby pre náhradné rodiny. Narazili sme na obrovské potreby. Veľa sme v tom čase cestovali po Slovensku, po detských domovoch a riešili, čo sa len dalo. Bolo to veľmi vzrušujúce obdobie.

Hovoríte, že ste si s manželkou vzali deti z detského domova. Keď to spravili vaši rodičia, vraj ich považovali za divných. Zmenilo sa odvtedy naše vnímanie?

Keď to spravili naši v 70. rokoch, bolo to fakt divné. Myslím si, že v súčasnosti sa náš pohľad na vec trochu zreálnil a stalo sa to niečím bežnejším. Máme to tiež zamerané prieskumom verejnej mienky. Ľudia dnes vnímajú, že deťom v rodine je lepšie ako v detskom domove. Mnohí tiež poznajú takéto rodiny. Ani v médiách už nie sú reportáže ako v 90. rokoch, kde ukazovali deti

z detského domova na dovolenke pri mori. Aj to podľa mňa pomohlo k reálnejšiemu obrazu.

Stále sa však nájdu ľudia, ktorí sa na náhradné rodičovstvo pozerajú s nepochopením. Je to pozostatok socializmu, keď sa deti bez rodiny považovali za štátne vlastníctvo?

Áno, týmto deťom sa niekedy naozaj hovorilo štátne deti a bol to termín používaný aj v odbornej obci. Vychádza to tiež z ústavy, kde sa hovorí, že štát má zodpovednosť postarať sa o deti, ktoré rodičia nezvládli, alebo sa o ne nemohli postarať. Samozrejme, vtedy to evokovalo aj to, že iné riešenie ako detský domov neexistuje, a to, čo my bežní občania môžeme spraviť, je poslať týmto deťom na Vianoce aspoň nejakého plyšáka.

S takýmto vnímaním sa často stretávame napríklad aj dnes na PR a HR oddeleniach niektorých korporácií, kde si pred Vianocami spravia večierok s charitou a výsledok je, že pošlú deťom v domove nejaké balíčky. Niekde v Škandinávii by niečo také asi nikomu nenapadlo.

Rodiny s hendikepovanými deťmi nemajú ani odbornú, ani ľudskú podporu. Stačilo by, aby päť percent ľudí, ktorí manifestujú za život, išli a pomáhali týmto rodinám.

Vravíte, že dnes už Slováci viac vnímajú, že dieťaťu je lepšie v rodine ako v detskom domove. Ako veľmi však podľa vás uvažujú o tom, že by takéto dieťa aj reálne prijali?

Ja si myslím, že skoro každý človek si v nejakej etape svojho života položí otázku, či by si nezobral dieťa z domova. Nejakto to máme v sebe. Videli sme to aj na prieskume verejnej mienky, kde sme sa na to pýtali a ten pomer rástol. Samozrejme, hovoríme tu len o predstave, nie o tom, že to ľudia aj spravia. Dôležité potom je, ako sa vyvíja ich život. Je však dobré, keď majú poruke aspoň informácie a podporu. A aj to chvíľkové zauvažovanie môže byť napokon pomocou a človek sa pre takúto voľbu rozhodne.

Zohráva pri rozhodovaní, či si pár alebo jednotlivец vezme dieťa z domova, nejakú úlohu aj viera? Sú veriaci ľudia viac otvorenejší takejto voľbe ako neveriaci?

Nemôžem s takou ľahkosťou potvrdiť, že veriaci ľudia sa správajú citlivejšie a ústretovejšie. V prieskume sme si porovnali, koľko ľudí veriacich a neveriacich si vie predstaviť prijať dieťa do adopcie alebo do pestúnstva, a veriaci ľudia v tom vyšli horšie ako neveriaci.

My sme tiež mali na začiatku očakávania od kresťanských komunít, že budú schopné prijať opustené deti, ale pri komunikácii s viacerými z nich som sa stretol s rovnakými predsudkami, akoby som sa pohyboval na ulici, a ešte som si k tomu vypočul aj biblické argumenty, prečo si také dieťa nevziať. Naša skúsenosť však hovorí, že skôr sa to deje v kresťanských komunitách, ktoré zostávajú uzavreté pre seba. Žijú nejakým spoločensko-kresťanským životom, ale nevedia byť otvorené pre iných. Potom poznám komunity, kde stačil niekedy jeden človek alebo jedna rodina, ktorá prišla s touto ideou, a vtiahla do toho aj ostatných.

Ako to ako veriaci človek vnímate?

Je to pre mňa ťažká otázka. Kresťania na Slovensku sú širšou spoločnosťou rozpoznaní ako tí, ktorých hlavné témy sú sex a interrupcie. Mne to príde ako škoda, lebo to nevnímam ako jediné témy kresťanstva a evanjelia, a v tom si myslím, že máme dlh. Posledné roky som napríklad v dosť intenzívnom kontakte s rodinami, ktorým sa narodili deti s postihnutím. Keď sa narodí takéto dieťa, je to celoživotná záťaž, tí rodičia ani tie deti z toho nikdy nevystúpia. Potrebujú podporu a oni ju naozaj nemajú. Ani odbornú, ale ani ľudskú. Stačilo by, aby 5 % ľudí, ktorí manifestujú za život, išli a pomáhali týmto rodinám. Ak to zostane len pri deklarovaní toho, ako sa majú iní správať, výsledkom bude spomínaný sploštený obraz o kresťanstve.

Jednou z foriem náhradného rodičovstva je spomínaná pestún-ska starostlivosť. Záujem o ňu však na Slovensku klesá. Prečo je to tak?

Má to podľa mňa dve stránky. Jednou je príbeh toho jednotlivca alebo páru, rodiny, ktorá sa rozhoduje pre nejaký dlhodobý záväzok a vzťah. Ide s kožou na trh bez ohľadu na rôzne okolnosti. Z tohto pohľadu to nie je malý záväzok. Takíto ľudia vstupujú do neznámych vôd, lebo akokoľvek dobrú prípravu by sme im spravili, môže to byť veľmi zložitý. Vyžaduje si to neustálu flexibilitu, otvorenosť a schopnosť prispôbovať sa tomu dieťaťu.

Čo je tou druhou stránkou?

Tou druhou stránkou je systém, kde máme z dlhodobého hľadiska slušný vývoj. Počty detí v detskom domove od čias socializmu klesli. Môžeme byť spokojní s tým, že sme dosiahli, aby deti do šesť rokov nezostávali v detskom domove, ale v rodine.

Uvidíme, čo s nami urobí táto koronová doba. Celková spoločenská pohoda v rozhodovaní, či pôjdem do nejakého rizikového projektu a rizikového vzťahu, zohráva veľmi dôležitú rolu.



Marek Roháček, predseda organizácie Návrat, o. z.

Máme tu však stále vyše 4000 detí v detských domovoch. Tie sú už nakombinované zložitejšie. Sú to staršie deti, súrodenecké skupiny, deti s nejakým hendikepom a vyžadujú si naozaj viac služobný postoj tých, ktorí by si ich zobrali. Od štátu sa preto vyžaduje, že to bude nejako kompenzovať finančne, ale aj odbornou podporou, dobrovoľníckou odľahčovacou službou. Táto podpora podľa mňa nie je dostatočná.

Nevnímate, že by sa v tomto diali aspoň nejaké systémové zmeny?

Hýbať sa to nejako hýbe, ale ide to pomerne pomaly. Teraz sa udialo menšie finančné zlepšenie, otázka znie, či je to adekvátne. Myslím si, že by sme tam mali ešte čo zlepšovať. Ďalej tiež uvidíme, čo s nami spraví táto koronová a postkoronová doba, kde sa znižuje schopnosť dohody, dôvery voči inštitúciám a zneisťujú sa aj vzťahy v rodinách. Celková spoločenská pohoda v tom rozhodovaní, či pôjdem do nejakého rizikového projektu a rizikového vzťahu, tak zohráva veľmi dôležitú rolu.

Keď spomínate pandémiu, ako to zasiahlo rodiny, s ktorými pracujete?

Táto doba situáciu rodín v istom zmysle skomplikovala. Zažili sme situácie, kde rodinám pomohlo, že zostali zavreté doma. Vydolovalo to z nich niečo dobré a zomkli sa. Sú však aj rodiny, kde sa to skomplikovalo ešte viac. Pokúšame sa s tým nejako pracovať, zároveň sa to snažíme vnímať ako príležitosť.

V čom?

V tom, že môžeme pracovať s tým, čo vieme. Celkovo sa táto koronová situácia interpretuje tak, že je neprirodzená. Ja by som si to trúfol interpretovať inak. Antropológia ľudstva je postavená na tom, že sa celé tisícročia dialo všetko v rodine, a to, čo rodina vedela, odovzdala aj svojim deťom. My sme možno len posledných sto rokov distribuovali svoje deti iným službám. Teraz nás to však nejakým spôsobom zavrelo doma, je to zložitejšie, ale môže to byť pre nás aj dobrá príležitosť vrátiť sa k sebe navzájom.

V súvislosti s tým, čo hovoríte, mi napadá, že historicky sa nám zmenil pohľad nielen na rodinu

Dieťa dnes chápeme skôr ako projekt.

a jej fungovanie, ale aj na samotné dieťa a jeho postavenie v rodine. Ako sa naň pozeráme podľa vás na Slovensku dnes?

Neviem, či je to jednotný pohľad, lebo vnímam rozdiely napríklad aj medzi Bratislavou a Oravou. S väčším odstupom si však myslím, že dieťa dnes chápeme skôr ako projekt. Najprv treba mať dobrú školu, potom nejakú prácu, zabezpečenie a potom si vypočítame, či už máme na to, aby sme mali dieťa. To je posun, ktorý vnímam možno posledných päťdesiat rokov na Slovensku a zároveň rozdiel medzi dlhodobým pohľadom na dieťa, ktoré sa bralo ako dar.

Čo by sme mali spraviť, aby sme sa vrátili k vnímaniu dieťaťa ako daru?

Nie som si istý, či otázka stojí tak, že sa máme vrátiť. Často voláme po starých časoch, ale tie sa už nevrátia, lebo všetko ide dopredu. Skôr si myslím, že musíme ísť ďalej a že našou úlohou je nájsť staronové poňatie. Otázka je len, či to bude veľmi bolieť alebo nie.

Celý rozhovor si môžete prečítať na www.nm.sk.

Dieťa musí vedieť, že má právo povedať „nie“ na akýkoľvek prejav fyzickej blízkosti

Nájsť si cestu k vlastnému dieťaťu v období dospievania môže byť pre niektorých rodičov ako nekonečné blúdenie uličkami labyrintu. Pocity neistoty, trápna, nedôvery, niekedy aj na oboch stranách, zvlášť keď dôjde na tému vzťahov a sexuality, môžu byť signálom, že sme ako rodičia na niečo vo výchove pozabudli.

Podľa českej psychologičky Lucie Kotkovej, ak sa chcú rodičia takýmto nepríjemnostiam v budúcnosti vyhnúť alebo si to až tak nekomplikovať, mali by sa naučiť s deťmi o intímnych témach hovoriť postupne už od malička.



Deťom treba dovoliť prežívať ich intimitu a zároveň im dať najavo, že niektoré veci patria do súkromia.

Ako je to s vnímaním vlastnej sexuality u detí na základnej škole?

Mladší školský vek (zhruba 5-11 rokov) je skôr obdobím latencie, keď dieťa tieto veci až tak nerieši. Aj kamarátske vzťahy si v tomto veku skôr hľadá u detí rovnakého pohlavia, to druhé pohlavie ho „nezaujíma“. Nevie, či v tomto období je nejaká kniha o sexualite úplne šťastné riešenie. Deti sa niekedy môžu informácií lakať, je to pre nich skôr škaredá predstava.

Dôležité však je, aby sme boli ako rodičia ústretoví a dieťaťu dali dosť priestoru pýtať sa, zodpovedali mu všetko, čo ho v tejto oblasti zaujíma, prípadne korigovali nesprávne predstavy, ktoré si vytvorilo.

Môžu spomínané škaredé predstavy súvisieť aj s tým, ako rodičia doma prežívajú intimitu a hovoria o nej?

Potlačenie týchto tém je zakorenené vo vývoji dieťaťa. Ide o obdobie stiahnutia sa. Po prvej fáze, keď sa dieťa nehanbilo, zrazu začne prežívať stud. S výchovou to určite súvisí. Vidno to hlavne na vzoroch z rodiny, ktoré dieťa preberá. Ako rodičia pristupujú k sexualite a aké informácie od nich dieťa dostáva. Existujú napríklad rodiny, kde chodia rodičia pred deťmi nahí a pre deti je to niečo samozrejmé.

Čo je potom taký zlatý stred, ktorého by sa mali rodičia držať, aby v deťoch nevypestovali návyky, ktoré by v budúcnosti mohli viesť k puritánstvu alebo prílišnému hedonizmu?

Deťom treba dovoliť prežívať ich intimitu a zároveň im dať najavo, že niektoré veci patria do súkromia. Treba im tiež preukazovať rešpekt k ich telu. Napríklad klopať, keď k deťom vstupujeme do izby, neliezt' im do kúpeľne, keď sa sprchujú. Rovnako ako to vyžadujeme z ich strany voči sebe. Zároveň by sme ich mali viesť k tomu, aby si tú svoju intimitu sledovali. Neznamená to však, že o intímnych veciach nebudeme rozprávať.

Nemám rada, keď rodičia strčia deťom do ruky nejakú knihu s tým, nech príde, len keď bude mať nejaké otázky. Omnoho lepšie sa mi zdá mať to doma nastavené tak, že sa o všetkom rozprávame. Je dôležité, aby to rodičia robili od raného veku. Ťažko totiž môžu čakať, že dospievajúce dieťa ich bude počúvať, keď na neho vytiahnu sexuálnu výchovu, ak sa s ním od detstva otvorene o týchto veciach nerozprávali.

Hovoríte, že rodičia by mali deťom viesť aj k istej kontrole a ochrane svojej intimity. Ako najlepšie



malému dieťaťu vysvetliť, kedy si môže niekoho pripustiť k telu a kedy už nie?

Dieťa musí vedieť, že má právo povedať nie na akýkoľvek prejav fyzickej blízkosti, pokiaľ ho napríklad nevedieme za ruku cez frekventovanú ulicu. Ak však so mnou v inej situácii za ruku ísť nechce, odmieta dať babičke pusu alebo sa nechať pomojkať, malo by byť jasné, že ho k tomu nenútime. A opäť platí vysvetľovanie, čo je v rámci rodiny, čo s kamarátom a kde je hranica kontaktu s cudzími ľuďmi.

Obdobie dospievania je plné zmien. Povedali ste, že hovoriť s tínedžerom o jeho prežívaní sexuality, ak rodičia úprimnú a otvorenú konverzáciu v detstve zanedbali, nemusí byť také jednoduché. O čo sa môže rodič v tomto období pokúsiť?

Môže skúsiť nejako sa vyjadriť k veci a pomenovať to, čím si jeho dospievajúce dieťa prechádza. Ten mladý človek bude počúvať, aj keď sa bude tváriť otrávene. Prípadne

môže rodič na rozhovor využiť niekoho, s kým má jeho dieťa bližší vzťah a pred kým sa nebude až tak hanbiť hovoriť o citlivých veciach.

Jednou z nástrah, kde môžu mladí pochytiť veľmi pokrivený obraz o sexualite a vzťahoch, je pornografia...

Áno, pornografia je vec, o ktorej by sme s deťmi určite mali hovoriť, pretože aj keď ju nevyhľadávajú, môže ich prevapíť. Preto by deti na ňu mali byť pripravené. So staršími tínedžermi by som určite hovorila o pornografii v zmysle, čomu slúži, aké sú jej riziká, prípadne, prečo sme sa sami rozhodli, že ju nechceme. Rodičia by mali byť v tomto aspoň o jeden krok vpred, kým sa to k dieťaťu dostane odinakaľ. Zase však platí, že dieťa sa najviac učí príkladom. Ťažko mu budeme niečo zakazovať, ak po večeroch pornografiu sami sledujeme.

Je výchova k hodnotám v tomto zmysle dostatočnou prevenciou pred takýmito nástrahami?

Myslím si, že väčšinou áno. Na druhej strane môže aj kresťanská výchova v sexualite dieťaťa a mladého človeka napáchať množstvo škôd. Stretávam tiež ľudí, ktorí sú traumatizovaní tým, že sexualita bola vždy v rodine tabu. Myslím si, že kresťanská výchova by nemala byť len o diskusii o sexe po svadbe. Nemali by sme sa vyhýbať žiadnym témam a hlavne neprezentovať sexualitu ako niečo zlé, špinavé a škaredé. Potrebujeme deťom sprostredkovať správu, že sexualita je krásna vec a že je v poriadku o nej hovoriť.

Čo konkrétne môže spôsobiť takáto prehnaná výchova?

Narušený obraz o sebe, nepriatie vlastného tela. Človek je komplexná bytosť, ktorá má psychiku, dušu a telo, a je potrebné, aby videl hodnotu všetkých týchto častí. Ak telo odstrihneme a budeme ho považovať za niečo špinavé, nikdy nás to neprivedie k plnohodnotnému životu. Preto je veľmi dôležité, aby sme dieťaťu, ale i mladému dospievajúceму vysvetlili, že sexualita je niečo pekné a pomáha nám prežívať vzťahy ešte plnšie.

Keď už hovoríte o vzťahoch, deti a mladí sú v posledných rokoch viac odtrhnutí od ich reálneho prežívania, viac sa pohybujú vo virtuálnom priestore. Mohlo by toto stiahnutie sa do online sveta mať nejaký výrazný vplyv na ich vývoj aj v oblasti sexuality?

To si úplne nemyslím. Riziko tam určite je a je väčšie. Pohodlnejšie je totiž četovať napríklad s niekým cudzím, než nadväzovať normálne vzťahy. Určite sú tu deti, ktoré sú tým viac ohrozené. Necítia sa možno v reálnych vzťahoch dosť komfortne a je to pre ne únik. Nemyslím si však, že by väčšina detí vymenila reálne priateľstvá za takýto spôsob nadväzovania vzťahov. V tomto som optimista.

Martina Baumann

Tínedžeri sadili stromy, čistili les, pomáhali v rómskej letnej škole a navštívili imobilných seniorov

Online planetárne laboratórium Hombre Mundo 2022 je medzinárodné podujatie, do ktorého sa zapájajú tínedžeri od 13 do 17 rokov. Mladí z celého sveta rozprávali počas troch dní (25. – 27. februára) z planetárneho laboratória vo svojich regiónoch. Práve počas týchto dní sa mohli podeliť o svoje skúsenosti a aktivity. Zapojili sa aj mladí ľudia zo Slovenska, Rakúska či Ukrajiny.



V Rakúsku vysadili 2 315 stromov

Mladí z Rakúska sa rozhodli urobiť niečo pre svoju planétu a okolie. Trápila ich zmena klímy, a preto sa rozhodli pomôcť so zalesňovaním. V novembri sa stretli s priateľmi, so svojimi susedmi a spolu s lesnými pracovníkmi vysadili 2315 stromčiek. „Peniaze, ktoré sme pri tomto projekte použili na nákup stromčiek, sme získali z turnaja Fair Play vo Viedni. Témou bolo: «Fair play proti klimatickým zmenám». Zúčastnilo sa jej asi 120 hráčov a 100 pomocníkov. Z vyzbieraných peňazí sme kúpili 1500 stromčiek,“ opisuje aktivitu jedna z mladých účastníčok.

A kto stál za týmto projektom? Zorganizovala ho rodina Pühringrovcov z Mittertrefflingu a prizvala na pomoc aj mladých. Miestni obyvatelia, ktorí tu vlastnia lesy, čelia problémom s kôrovcami. Keďže napadnuté stromy padajú, k tomu je sucho, bolo potrebné niečo urobiť. „Napadlo nás, že sa spojíme a vysadíme stromy. No a mladým to šlo dobre. Tešili sa a boli veľmi spokojní,“ hovorí Johanna, ktorá pochádza z tejto oblasti.

Na Ukrajine navštívili imobilných seniorov

Mladí aktivisti z Kyjeva, Lvova a Mukačeva sa rozhodli 25. – 27. februára 2022 stretnúť v Storožnici. Je to slovenská farnosť blízko Užhorodu.

Pozvali mladých a deti zo svojej, ale aj z okolitých farností. Okrem hier a pečenia koláčov sa rozhodli vyrobiť priania pre starších imobilných ľudí. Chceli ich tým potešiť a chvíľu sa s nimi porozprávať.

Ďalej sa rozhodli zorganizovať workshop o ekológii, ktorý zavŕšili zberom odpadkov po okolí. Na popoludnie sa pripojili k ostatným mladým po celom svete a spolu sa pomodlili Time out – modlitbu za mier.

Dievčatá pomáhali v rómskej letnej škole v Kecerovciach

„Minulé leto sme ja a niekoľko ďalších dievčat gen 3 mali príležitosť ísť ako asistentky pomôcť do rómskej letnej školy v Kecerovciach. Bola to veľmi silná skúsenosť. Zistila som, že aj keď som si myslela, že som otvorená všetkým, stále som mala nejaké predsudky voči Rómom. Uvedomila som si, že sme všetci rovnakí, len vyrastáme v iných podmienkach,“ opisuje svoje pocity len 14-ročná Natália Fedurcová. Pamätá si, ako sa cítila v prvý deň, keď s nimi mala zostať sama v triede. „Bola som v strese. Nevedela som, ako sa mám chovať. Predsa som mala byť v triede so svojimi rovesníkmi. Trochu ma to vystrašilo. Mala som obavy, ako sa ku mne budú správať, či ma prijmú medzi seba,“ priznáva.

Nakoniec to dopadlo dobre a keď prišiel čas rozlúčky, bolo jej smutno.



Jakub Karas (uprostred) a ďalší mladí pri čistení lesa na Devíne

Spomína však na jeden zážitok. „Zostala som trochu zaskočená, ale v dobrom. Bola som užasnúť, že ľudia v tejto komunite, hoci ma nepoznali, každý sa mi pozdravil. Nenašiel sa tam ani jeden človek, ktorý by to nespravil ako prvý. Či už to bola mamička s dieťaťom, alebo starší páni. Tak sa zamýšľam nad tým, ako to funguje v mojom meste. Keď niekoho pozdravím, tak sa na mňa často len zamračí, či sa s ním rozprávam,“ končí svoje rozprávanie Natália.

Pätnástročným Kláre, Andrey a Sidónii z malej dedinky Kamenica sa na letnej škole páčilo tiež – najmä to, ako ich všetci prijali a boli k nim priateľskí. Ako každý šíril lásku a mal úsmev na tvári. Dievčatá ocenili aj to, ako miestni žiaci pristupovali k učiteľkám.

Mladí z Hnutia fokoláre zorganizovali spoločné čistenie lesa na Devíne

Bratia Karasovci z Bratislavy sa už nemohli pozeráť na množstvo odpadkov, ktoré boli porozhadzované na miestach, kde zvyknú chodiť na prechádzky. Práve na Devíne čelili neustálemu znečisteniu okolitej prírody, a tak sa rozhodli pozvať aj ostatných kamarátov, aby spolu priložili ruku k dielu. A tak sa mladí ľudia z Hnutia fokoláre v spolupráci s mestskou časťou Devín vybrali v jednu novembrovú sobotu dopo-

ľudnia vyčistiť miestny les. „Iniciovali sme akciu spolu s mojimi bratmi, keďže tam často chodievame na prechádzky a pohľad na to všetko znečistenie v peknej prírode bol dosť smutný,“ vysvetľuje, ako vôbec vznikol podnet na vyčistenie lesa mladý aktivista Jakub Karas z Bratislavy. Priznáva, že táto lokalita mu prirástla k srdcu, a keď videl, čo sa tu deje, nemohol sa nečinne prizerať.

Pozvánka a prvé čistenie len s bratmi

Bratia boli motivovaní urobiť niečo viac, a nakoniec nečakali do 6. novembra – dňa, keď sa konalo spoločné čistenie lesa, ale vybrali sa na miesto ešte predtým. Zamerali sa na odpadky, ktoré boli najviac viditeľné. „Ešte pred touto udalosťou sme sa ja s bratmi rozhodli zobrať každý po dvoch vreciach a vyzbierať to, čo bolo najviac na očiach,“ pokračuje ďalej Jakub v rozprávaní.

Najskôr napísali pozvánku pre ostatných z Hnutia fokoláre a pozvali mladších i starších gen 3, ale aj rodičov na spoločné čistenie. Potom sa už dobre oblečení stretli na parkovisku pod hradom Devín a boli odhodlaní vyzbierať čo najviac odpadkov. „Doneste si oblečenie vhodné do chladnejšieho počasia a zároveň také, aby vám ho nebolo ľúto, ak ho trochu zašpiníte a určite aspoň dva

páry gumených rukavíc (pre istotu),“ stálo v pozvánke.

Povinnosť a rešpekt k prírode

V tomto nenápadnom lesíku na brehu Moravy sa podľa Jakuba vyskytujú tri z piatich druhov hadov (okrem vretenice a ešte jedného druhu užovky), ktoré žijú na Slovensku, vrátane asi nášho najzáčajšieho hada, ďalej jašterice, žaby a mnoho druhov vtáctva. „Táto oblasť nám je tak blízka a tak vzácna, že sme cítili povinnosť aspoň niečo málo pre ňu urobiť,“ vysvetľuje Jakub aj pozadie svojho presvedčenia.

Ľudia sú schopní v lese nechať naozaj čokoľvek. Nemusí to byť len obal zo sladkostí či prázdna fľaša. Často tam skončia aj veci z domácnosti, nábytok, množstvo ľudí sa snaží takto zbaviť aj stavebného a iného veľkého odpadu. Aj Jakub potvrdzuje, že okrem bežných odpadkov našli aj väčšie kusy. „Okrem použitých servítkov alebo plastových či sklenených fliaš sme našli aj veci ako stan, topánky, starý nafukovací matrac, dokonca aj rozkladaciu stoličku,“ vyratúva, čo všetko vyzbierali.

Nakoniec vyzbieraný odpad vytriedili. „Odpad sme triedili na sklo, plasty a komunálny odpad,“ hovorí Jakub a na záver dodáva, že spoločné čistenie skončilo spoločným obedom – pre všetkých bola na obed pripravená teplá polievka.

Zázraky sa dejú aj dnes

Po nedeľnej svätej omši v Dudinciach sme sa s manželom vracali do kúpeľného domu. Na parkovisku stál pri svojom nepojazdnom aute s pripraveným lanom náš spolupacient. Keď som s ním naposledy išla vo výťahu, mala som z neho strach; obrovský chlap, nevrlý, zachmúrený. Opýtala som sa ho, či potrebuje rozťahnuť. Povedal, že áno, lebo sa mu v mraze vybil akumulátor. Manžel si sadol za volant, ale dlho sa mu nedarilo auto rozťahnuť. Po detskej obrne má fyzické postihnutie a nemá dostatočný cit v nohe. Spojka začala dymiť. Nakoniec predsa len druhé auto naskočilo. Zistili sme však, že na našom aute sa zle zaraďujú rýchlosti.

Chceli sme niekomu zavolať a poradiť sa, čo máme robiť, ale nakoniec sme sa rozhodli, že to zveríme Pánu Bohu. Mali sme pred sebou 270 km cesty. Prvých tridsať kilometrov to bolo dramatické. Občas nešlo zaraďiť rýchlosť, občas ostala visieť spojka. Keď sme šli dlhšie na jednom prevodovom stupni, spojka sem-tam zareagovala. Ruženec striedal ruženec a my sme sa v absolútnom pokoji dostali do Zvolena. Telefonicky sa nám ozvala dcéra – poprosili sme ju o modlitbu. O chvíľu sa nám ozval jej manžel a odporučil ihneď odstaviť auto, že on po nás príde do Banskej Bystrice. Nechceli sme im však pridávať starosti. Pred nami bola Podbrezová a potom ešte Čertovica s množstvom pomalých kamiónov.

Náš technik nám poradil, aby sme sa čo najrovnomernejšou rýchlosťou snažili dôjsť čo najbližšie k domu, že potom po nás príde s odťahovkou. S veľkou dôverou v Božiu pomoc sme prešli Banskú Bystricu a dostali sme sa k Podbrezovej. Zať nás v telefóne odrádzal od tohto smeru pre práce na ceste, ale zázraky sa dejú aj dnes. Podbrezovú sme prešli bez jedinej zastávky a na horskom priechode Čertovica sme chytili dva kamióny až 50 metrov pod vrcholom, kde sme si aj tak chceli urobiť prestávku.

Z Čertovice sme už schádzali na jednom prevodovom stupni a čoskoro sme sa dostali na diaľnicu, kde sa už dalo ísť bez používania spojky až do nášho okresného mesta a napokon domov. Spojka, samozrejme, smrdela. Až keď sme zavolali technikovi, že sme doma, uvedomili sme si závažnosť situácie.

Po 16 dňoch bolo naše auto opravené; suma za opravu bola skutočne vysoká. Prečo hovoríme o zázraku? Od prvého okamihu, keď sa pokazila spojka, nepadlo medzi nami ani jedno vyčítavé slovo. Ani pre rozhodnutie pomôcť pri rozťahovaní auta, ani počas celej cesty. Dokonca ani pri používaní náhradného auta alebo po spoznaní ceny opravy. Vo všetkom, čo sa stalo, sme videli Božiu lásku a jeho zásah.

Mária a Kornel Broschovci

Batôžkový projekt Mary's Meals

Na stretnutí sme si čítali a rozoberali Navigačnú mapu na najbližších šesť rokov určenú všetkým členom Hnutia fokoláre vo svete. V bode „Zomknúť sa a konať“ sa hovorí o tom, že máme spolupracovať s osobami a organizáciami mimo Hnutia fokoláre a zapojiť sa do už existujúcich projektov.

Jedna členka našej skupinky je aktívna ako dobrovoľníčka aj v hnutí Mary's Meals a rozprávala nám o Batôžkovom projekte. Mary's Meals je medzinárodné charitatívne hnutie bojujúce proti hladu zavádzaním školského stravovania tam, kde chudoba a hlad bránia deťom v prístupe k vzdelaniu.

Táto myšlienka ma nadchla a videla som príležitosť povedať o tomto projekte aj na základnej škole v Senci, kde učím. Projekt má totiž vychovávať deti k sociálnemu cíteniu a pomoci druhým. Po schválení našim vedením som o Batôžkovom projekte povedala aj niektorým kolegyniam

a s ich pomocou sme na hodinách porozprávali deťom o tomto projekte. Išlo o prípravu batôžkov (školských tašiek) so školskými potrebami, základnými hygienickými pomôckami a inými užitočnými vecami ako sandále, oblečenie, loptičky a podobne. Deti chystali batôžky z vlastných zdrojov pre svojich kamarátov v školách vzdialených tisíce kilometrov.

Keď ich priniesli do školy, veľmi sa tešili, že môžu svojimi vecami pomôcť iným deťom. Za celý mesiac sa vyzbieralo 86 batôžkov.

Bola som vďačná nielen všetkým, ktorí sa v našej škole zapojili do projektu, ale celkovo ľuďom, ktorí robia sociálne diela vo svete. Viem, že v tom istom čase sa do projektu zapojilo veľmi veľa škôl na Slovensku.

Mária Glasnáková



Máte aj vy podobný príbeh zo života? Podel'te sa!

Svoje svedectvá nám môžete poslať na emailovú adresu casopis@nm.sk. Radi ich uverejníme.

Online webinár s Iñakim Guerrerom na tému

Ako byť šťastný v medziľudských vzťahoch



31. 3. 2022 o 19.00

cez zoom alebo facebook.com/portal.nm.sk

Pre bližšie informácie sledujte náš portál nm.sk a našu FB stránku,
kde nájdete informácie, ako sa pripojiť.

Iñaki Guerrero je španielsky psychológ a psychoterapeut, ktorý aktuálne žije v Brazílii. Pre mnohých to nie je neznáma tvár, keďže sme mali možnosť sa s ním stretnúť v roku 2019, keď navštívil naše komunity.

Výhodný balíček: Ako byť slobodný a šťastný?

Prípravili sme pre vás výhodný balíček kníh
od španielskeho psychológa *Ako byť slobodný*
a *Dvaja alebo viacerí*.

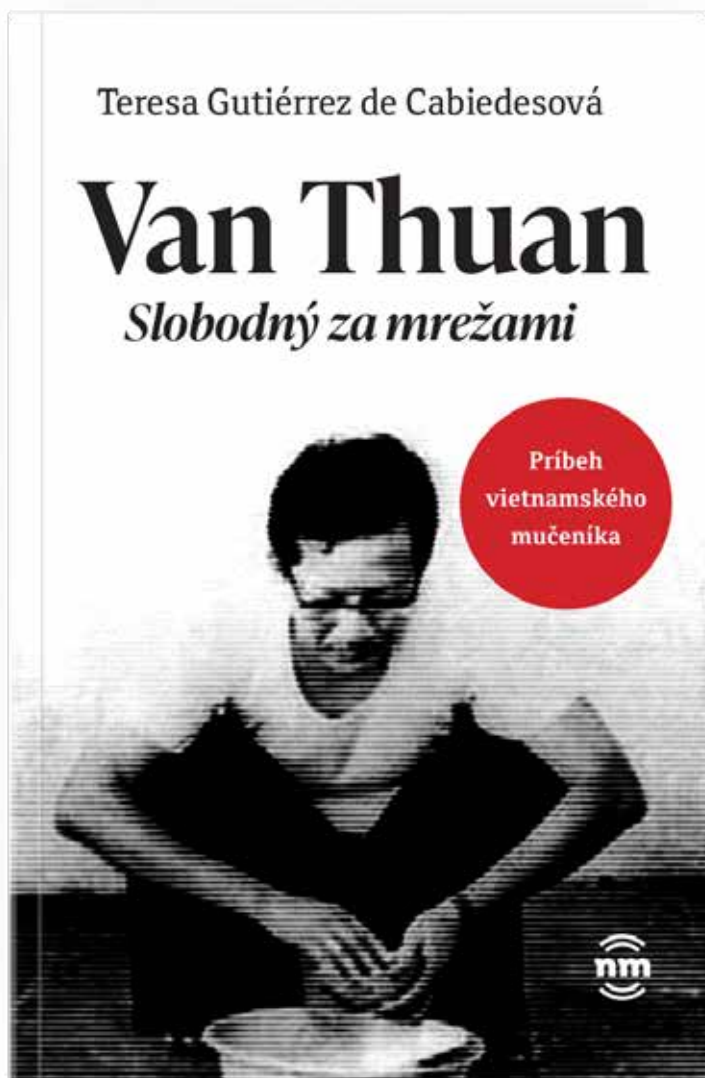


www.obchod.nm.sk

Všetky knihy si môžete objednať aj telefonicky na čísle 0951 273 323.

Príbeh o utrpení, odpúšťajúcej láske a vnútornej slobode

.....



Kniha o Van Thuanovi odкрýva krutý život kresťanov vo Vietname po jeho zjednotení. Hovorí o hrdinstve týchto novodobých mučeníkov a vyznávačov viery, o ich vnútornej evanjeliovej kráse, hlbokom ukotvení v tradícii rodiny, v ich kultúre a láske k vlasti. Biskup Van Thuan svedectvom svojho života stelesňuje toto bohatstvo vietnamského národa.

František Mikloško, bývalý politik

Román založený na skutočných udalostiach opisuje skúsenosť, akú zažil vietnamský kardinál F. X. Nguyen Van Thuan počas trinástich rokov väznenia. Je to príbeh o utrpení, odpúšťajúcej láske a vnútornej slobode, ktorú možno dosiahnuť jedine dôverou v Boha.